

250500
MAGYAR TÖRTÉNETI SZINMŰTÁR
KÓCZÁN FERENCZ ALAPITVÁNYÁBÓL

VIII.

A KIRÁLY ARÁJA

VERSES VIGJÁTÉK HÁROM FELVONÁSBAN

IRTA

FÖLDES IMRE

Ára 2 korona.

BUDAPEST.

KIADJA A M. TUD. AKADÉMIA.

1907.

MAGYAR TÖRTÉNETI SZINMŰTÁR
TÚZBERKI KÓCZÁN FERENCZ ALAPÍTVÁNYÁBÓL

kiadja a Magyar Tudományos Akadémia.

I.

ATTILA HALÁLA

TÖRTÉNETI TRAGÉDIA ÖT FELVONÁSBAN

Irta

SZÁSZ KÁROLY

II.

ISTVÁN VEZÉR

TÖRTÉNETI DRÁMA ÖT FELVONÁSBAN

Irta

SZÁSZ KÁROLY

III.

POGÁNY MAGYAROK

TÖRTÉNETI SZINMŰ NÉGY FELVONÁSBAN

Irta

GABÁNYI ÁRPÁD

MAGYAR TÖRTÉNETI SZINMŰTÁR

VIII.

MAGY. AKADEMLA
KÖNYVTÁRA

MAGYAR
TÖRTÉNETI SZINMŰTÁR

TÚZBERKI KÓCZÁN FERENCZ ALAPITVÁNYÁBÓL

KIADJA A MAGYAR TUD. AKADÉMIA

VIII.

FÖLDES IMRE, A KIRÁLY ARÁJA

BUDAPEST

1907.

A KIRÁLY ARÁJA

ERSES VIGJÁTÉK HÁROM FELVONÁSBAN

IRTA

FÖLDES IMRE

KÓCZÁN FERENCZ ALAPITVÁNYÁBÓL

KIADJA A M. TUD. AKADÉMIA

BUDAPEST

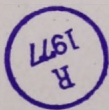
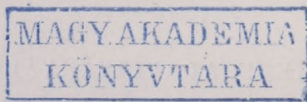
1907.

250960

Színházakkal szemben kézirat.

*

Az előadás és fordítás joga a szerzőé.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

KORÁN ELHUNYT

FELEJTHETETLEN ÉDESANYJA

ÖRÖKKÉ SZENT EMLÉKÉNEK

A SZERZŐ.

A KIRÁLY ARÁJA

Személyek.

Károly Róbert, magyar király *
János, cseh király
Erzsébet, neje
Mária, Erzsébet huga
Beatrice, János huga, Henrik császár árvája
Lőrinc bán, később erdélyi vajda
Szécsényi Tamás, ispán
Nagymártoni Simon, ispán
Márta, Simon neje
Malvina, Erzsébet főudvarhölgye
Kóra, Beatrice nevelőnője
Pozdrovicky, Erzsébet udvari poétája
Pagyi András }
Csetneki Péter } főurak
Kakas János }
Érsek
Testőrtiszt
Udvarnok.

Magyar főurak, cseh urak, udvarhölgyek, nemesek,
apródok, testőrök, szolgák, fáklyások.

Történik: az első két felvonás Prágában, két egymást
követő napon, a harmadik Visegrádon, néhány
nappal utóbb.

Idő: 1318 nyara.

* Róbert Károly királyt az újabb történetírók «Károly Róbert»-nek nevezik.

ELSŐ FELVONÁS.

(Oszlopos terem a prágai királyi palotában. Jobbról és balról kitárt szárnyas ajtók. A fenéken nyitott erkély. Jobbról trónszék, asztalkák, székek. Fényes esti világítás. A színpalak mögött koronként halk zene).

ELSŐ JELENET.

Pozdrovicky, később Kóra.

POZDROVICKY (az erkélyen áll gondolataiba merülve, fölneéz az égre).

Kigyujtja im a csillagmiriádok
Gyémántos lángja a sötét eget,
Miként a messzeröppent ifjúságot
Szelid fényével az emlékezet.
S a lélek, melynek egykor szárnya volt.
Fáradtan bolyg, miként ott fent a hold.
Sápadt a fénye, lángja nincs elég;
Nem gyujt többé, de önmaga elég.

KÓRA (jön jobbról. Éltesebb hölgy fiatalos ruhában. Meglátva Pozdrovickyt, néhány lépést tesz feléje. Mozdulatai affektáltak.

Viselkedése bizonyos fokig ellenszenves).

Ah, Pozdrovicky . . .

POZDROVICKY (nem hallja, folyton az égre néz).

Lám . . . Egy csillag ott
Megindul . . . fut . . . száll

KÓRA (sértődötten).

Rám sem hallgatott!

POZDROVICKY (mint előbb).

Lehull . . .

KÓRA.

Poéta úr! — Így tán megért.

POZDROVICKY (mint előbb).

Te megvénült világ!

KÓRA (egy székre szédül).

Az istenért!

POZDROVICKY (mint előbb).

Hogy vénséged takard, im ifju hévvel
Repülni vágyol, s meghalsz még az éjjel.

KÓRA (rákiált).

De Pozdrovicky!

POZDROVICKY (összerezzen).

Ah . . . Az égre! Kóra . . .

KÓRA.

No, csakhogy érdemesnek tart a szóra!

POZDROVICKY (előre jön).

Mi baj?

KÓRA (haragosan).

Dicső! Még kérdi, hogy mi baj! . . .

Zsibong az udvar, mint a méheraj,

Egymásba botlik a sok cifra vendég,

Mulatnak a deli magyar leventék,

Szinültig telve mind a nagy terem,

De Pozdrovickyt sehol nem lelem.

S amíg a többi fiatal mulat . . .

(Pozdrovicky köhécsel).

KÓRA (folytatva).

Én keresem a poéta urat.

S egész jutalmam egy száraz: «Mi baj?»

Nem is, mint illik, egy hálás sóhaj!

Miért fut el, midőn minden mulat?

POZDROVICKY

Oly szép az est . . . Ó, csupa hangulat!
A tánczene már bántja a fülem.

KÓRA.

Ne tegyen semmit, érti, nélkülem!

POZDROVICKY.

Elgondolkoztam édes Kóra, lelkem,
S egy bús, egy méla gondolatra leltem.
(Sóhaj). Mi vénülünk! . . .

KÓRA (ajkába harap).

Ah . . . Mondja úgy, hogy — vénül.

POZDROVICKY (meghajol).

Nem tehetek semmit magácska nélkül.
Mit is tagadja? Nincsen abba semmi,
Csak kell öregnek is elvégre lenni!
Ha nem léteznék díszes, tisztos aggkor
És minden ember ifju volna, akkor
Azt sem tudnók, hogy mi a fiatalság.
Ha nem léteznék bűn s ezernyi gazság:
A becsület elvesztené becsét.
A csók se volna többé szent pecsét,
Ha csókolóznék folyton minden ajk.
Ha minden fűszál végén rózsa hajt:

Csak annyira becsüljük illatát,
Mint azt, melyet a fű magában ad.

KÓRA.

Bolond beszéd.

POZDROVICKY (gúnyosan).

Imádott Kóra lelkem!
Mit vél ugyan? Vajjon kit ámit? Engem?
Ifjunak nézni azt csak nem fogom,
Ki harminc éve már menyasszonyom.

KÓRA (ijedten körülnéz).

Csitt! . . .

POZDROVICKY

Harminc év! Derék idő! derék!
Ó, kiábrándulásra épp elég!

KÓRA (haragosan)

S ki az oka? Tán én, poeta úr?
Nem mondtam mindig fáradhatlanul,
Hogy bármely pillanatban jöjjön értem:
Megyek, csak kérjen.

POZDROVICKY.

És én sohse kértem.

KÓRA.

Ugy-e? No látja? Szóljon: mire vár?

POZDROVICKY.

Amíg enyém a pozdrovicki vár.

Mit kérdezi? Hallotta eleget.

KÓRA (kétségbeesve).

Már harminc éve ezzel hiteget!

POZDROVICKY.

Elődeimnek ősi büszke vára

Enyém lesz!

KÓRA (epésen).

Száz év múlva!

POZDROVICKY.

Nemsokára.

Királyné asszonyunk nekem ígérte.

KÓRA.

Eljegyzésünk — harminc év előtt.

Dicső uram, dolgozni is kell érte!

Egy-egy silány versért a rimelőt

Nem tüntetik ki holmi cifra várral!

A munka egyként nagy legyen az árral.

Ó, udvari poéta? Bús szerep:

Dédelgetett öleb, — de csak öleb.

POZDROVICKY (haragosan).

Még jó, hogy nem kutya!

KÓRA.

Nem mondom ép!...

POZDROVICKY.

Dédelgetett öleb vagyok? No szép!
Vigyázzon! Az öleb, ha vad, harap!

KÓRA (Pozdrovicky arcát simogatja).

Nézzen rám. Így. Miért e nagy harag?
Csak buzdítom.

POZDROVICKY.

Vagy úgy?

KÓRA.

Nos érti már?

Mert összedől a pozdrovicki vár.
Menyegzőnk napját harminc éve várom
S végül mienk leszen a csonka vár-rom.

(Mintha valami eszébe jutna).

Egy eszme!... Ah... Most itt az alkalom.
Figyeljen.

POZDROVICKY.

Nos? Beszéljen. Hallgatom.

KÓRA (körülnéz, hogy nem hallja-e valaki, aztán sűgva).
Itt nemsokára lakzi lesz.

POZDROVICKY (meglepve).
Hogyan?

KÓRA.
Fényes királyi eljegyzés.

POZDROVICKY. Ugyan!

KÓRA.
Nem tudja? Hisz nyiltan beszéli Prága.

POZDROVICKY.
Nos és nekem csupán most mondja, drága?
Eddig, ha egyet-mást megtudhatott,
Legott el is susogta itt meg ott,
Hozzá tevén, hogy «kérem, el ne mondja!»
S megtudta Prága s az egész határ...
És ime most a pletyka nagy kolompja
Csak akkor szól, ha Prága tudja már!

KÓRA (haragosan).
Nem mondom el azért se...

POZDROVICKY (nevetve).
Kis hamis!
Fogadjunk: — még e percben megtudom.

KÓRA.

Tőlem ?

POZDROVICKY (fejével igent int).

KÓRA (szilárd hangon).

Nem mondom el, (halkan) de megsúgom.
Csak úgy, ha nem meséli senkinek.
Esküdjön meg!

POZDROVICKY.

Esküdjem? Eh, minek?
Ha egyszer minden ember tudja már...

KÓRA.

Azok is megesküdték.

POZDROVICKY.

Úgy? Ha már
Muszáj, hát esküszöm.

KÓRA.

Most megsúgom... (Körül néz)

POZDROVICKY (türelmetlenül).

Hamar... Mi lesz? Susogjon már, hugom.

Földes: A király arája.

KÓRA (súgva).

Mit gondol, mért időznek udvarunkban
Olyan soká a szép magyar urak?

POZDROVICKY.

Mit gondolok? Semmit se. Esznek, isznak,
Táncolnak. Minden vigad és mulat.

KÓRA (a szavakat húzva).

Igen? Igen? Háztűznézőbe járnak!

POZDROVICKY (gúnyosan, kitörő örömmel).

Az égre! Lelkem, elviszik magát?

KÓRA.

Asszonyt keresnek a magyar királynak.

POZDROVICKY.

Nem lelhetnek magánál jobb arát!
Dúsabbat bájban s években soha!
Ki ellent mond, ez egyszer — ostoba.
Ne mondjon ellent édes, épp ezért...

KÓRA (haragosan elfordul).

Csitt... Ah... Arcomba kergeti a vért.

POZDROVICKY.

Én kergetek? Magát sem kergetem.

(Nagylelkűen).

Virítson csak egyedül énnekem.

Haragszik? Hagyja abba. Hisz a vége

Minden haragnak úgy is csak a béke.

Miért ne kezdjük, hogyha jobb a végén?

S miért ne végeznők, ha szebb, a békén?

Találtak már arát a magyarok?

KÓRA (rá se néz).

POZDROVICKY.

Mikor fog szólni?

KÓRA (hidegen).

Majd ha akarok.

POZDROVICKY (meghajol).

Ez elvitázhatatlan és igaz.

Akarni fog, — ez benne a vigasz.

Nos? Kit akarnak a magyar vitézek?

Beatricet, a király hugát, az árvát?

KÓRA.

Bolond beszéd. Nem látták őt soha.

Mióta itt mulatnak udvarunkban,

Beatricet a királyné féltve rejti.

Őriznem kéne most is.

POZDROVICKY.

Persze, persze.

Bizonynyal, a királyné azt akarja,
Hogy Máriát, az ő hugát vigyék el.

KÓRA.

Így is lesz. Látja, itt az alkalom.

POZDROVICKY.

Való, igaz. El nem szalaszthatom.

KÓRA.

Ha harminc évig lustálkodni ráért
Poéta úr, tegyen ki most magáért.
Az eljegyzésre cifra verset írjon,
Érzelmeset, hogy a királyné sírjon:
Ő itt az úr, s nem az öreg király,
S magáé lesz a pozdrovicki vár...
És én is...

POZDROVICKY (nagyot nyel).

Ráadásnak... Óh, egek!
Az isten tudja: melyik öregebb.

KÓRA (sértődve).

Ah...

POZDROVICKY.

Óh, ne féljen! Csak az isten tudja
S hozzá nem ér a pletyka országútja.
No, most megyek s megírom költeményem.
Magácska bizzék bennem és reméljen.

(Indul).

KÓRA (kitárt karokkal).

A Múza röpke csókja várja im!...

POZDROVICKY (futva igyekszik kifelé).

A Pegazus ragad már szárnyain.

KÓRA (utána fut).

Hogyan? A Múza csókját meg se várja?
(Elfogja). Hadd lehelem megihlett homlokára!

(Homlokon csókolja).

POZDROVICKY.

Ah... Leheletnek épp elég erős volt!

KÓRA (még egyszer homlokon csókolja, egyszerre ijedten).

Jaj, a királyné!...

MÁSODIK JELENET.

Voltak, Erzsébet, Malvina, udvarhölgyek.

POZDROVICKY (hirtelen, mintha egy megkezdett beszélgetést folytatna, az ég felé mutat).

Nézze csak . . . Az égbolt . . .

ERZSÉBET (hozzájuk lép gúnyosan).

Hm . . . hm . . . Az égbolt? (Mosolyog).

POZDROVICKY (meghajol Kórával, zavartan).

Igen . . . ottan . . . ottan. (Az égre mutat).

ERZSÉBET.

Itt csókolóztak. Cuppanást hallottam.

POZDROVICKY (zavartan).

Mi nem . . .

Az eget néztük . . .

MALVIN (fejét rázza).

Az eget?

ERZSÉBET (gúnyosan).

Igen?

S a cuppanás . . . hm?

POZDROVICKY.

Mi nem.

ERZSÉBET.

«Mi nem!» Ezt a fogást már ismerem.
(Szigorúan). Ne tagadd!

POZDROVICKY.

Én nem csókoltam meg Kórát soha!
Csak egyszer... Harminc év előtt...

MALVIN.

Ah, harminc év előtt? Igen? Az rég volt.

ERZSÉBET (Pozdrovickyhez).

Máskor, ha nézitek a szép eget,
A bámulattól ne cuppantsatok,
Főkép, ha én közelben itt vagyok,
Mert menten azt hiszem, hogy semmi más,
Csak csók lehet a rejtett cuppanás,
De semmikép természet-bámulás...
Megértetted?

POZDROVICKY (meghajol).

Igen, felséges asszony.
(Kórához haraggal).

Megértette? Máskor ne cuppogasson!

ERZSÉBET (Kórához).

Beatrice mit csinál most?
Aludni tért?

KÓRA.

Azt mondja, hogy nem álmos.

ERZSÉBET (szigorúan).

Nem álmos? Mindegy. Fektesd le hamar!

KÓRA.

S fölséges asszonyom, ha nem akar?

ERZSÉBET.

Ha nem akar? (Erélyesen). Muszáj!

MALVIN (Kórához).

Érted? Muszáj!

KÓRA (indul).

Igen.

ERZSÉBET.

Megállj! (Kórához, aki visszajön).

Pajkos leány Beatrice, tudhatod;

Vigyázz jól, hogy ne nyisson ablakot.

Lejön ide, hahogyha tán zenét hall,

Mert a zenéért és a táncért él-hal.

MALVIN (fejét bólogatva).

Valóban!

ERZSÉBET (Kórához).

Eddig a magyar leventék
Nem hallottak felőle s nem ismerték.
Ha most betoppan...

MALVIN (ijedten).

Ah...

ERZSÉBET.

Meglepne minket.
Könnyen megrontja féltett terveinket.
Vigyázz... Most is feledted tisztedet!
Amért itt vagy, még számolok veled.
Most menj és őrizd őt, mint éltedet!
(Kóra meghajol el balra).

HARMADIK JELENET.

Voltak, Kóra nélkül.

ERZSÉBET.

Beatrice szebb, mint Mária, tudom,
— De Mária mégis csak a hugom.

MALVIN.

No persze... Oly világos... Érthető...

ERZSÉBET.

Akarom, hogy királyné legyen ő.
 Atyánk, Vencel, király volt egykoron
 A négy folyó s a hármás bérc-orom
 Honában. Egygyel több az ok,
 Amért nyakasan a mellett vagyok,
 Hogy a dicső Károly Róbert királynak
 Követeit megnyerjem Máriának.
 A fő, hogy a szívüknek szinte tessék.
 S mit vél felőle a magyar követség?
 Tetszik nekik?

UDVARHÖLGEK.

Tetszik.

ERZSÉBET (elégülten).

Helyes beszéd. (Malvinához).
 Mit gondolsz? Megkérlek ma még kezét?

MALVIN (kissé bátortalanul).

Természetes, hogy megkérlek, — ha kéri.
 A dolog rendbe' van egészen — félig.

ERZSÉBET.

Csak óvatosság, lányaim, vigyázat!
 S Hymen ma még megtiszteli e házat...
 Az urakkal egy magyar nő is itt van,
 Egy vén, tapasztalt róka a csalitban;

Ő véle csínján bánjatok. Királya
 Azért küldötte velük bizonyára,
 Mert nőben nő fedez fel csak hibát.
 Vigyázzunk: Ne okozzon galibát.

POZDROVICKY (meghajolva).

Rókának mondod azt az agg libát?

ERZSÉBET.

Költő, te akkor szólj, ha kérdenek.

POZDROVICKY.

Tehát mindig hallgassak! — Értelek.

ERZSÉBET.

Ne mindig. Majd a megkérés után
 Reád kerül a sor. És hogyha tán
 Szép lesz a költemény: tied a vár.

MALVIN.

Egy versért! Ó, királyi lesz az ár!

POZDROVICKY.

Várok reája harminc éve már!
 Fölséges asszonyom, megyek s megirom
 Piros betűkkel, pergament-papíron.

(Meghajol; el az első jobb ajtón.)

ERZSÉBET (kinéz).

Ah, a magyar urak. Hamar! Gyerünk!
Ne higgyék, hogy róluk beszélgetünk.

(Mind el, az első jobboldali ajtón.)

(Károly Róbert, Szécsényi Tamás és Nagymártoni Simon jönnek a második jobb-ajtón. Károly szép, magas, deli alak. Ruházata egyszerű, mint társaié. Nagymártoni ötvenéves, egészen kopasz.

Szécsényi Tamás élemedett férfiú.)

NEGYEDIK JELENET.

Károly Róbert, Szécsényi, Nagymártoni.

SZÉCSÉNYI.

Nos, fölséges királyom?

KÁROLY.

Csitt, Tamás!

SZÉCSÉNYI.

Ugyan miért? Hisz nem hallotta más.

KÁROLY.

Az óvatosság mit sem árt azér.
Ne sejtse senki, hogy Róbert vezér
Csak álarc és ki elbujt im alája,
Az Károly Róbert, magyarok királya.

NAGYMÁRTONI.

(Lelkesen). Kit áldjon meg az ég dicső ura!

SZÉCSÉNYI.

Sokáig éljen!

KÁROLY.

Éljen! . . . (Mosolyogva). Bár fura,
 Hogy Károly Róbert önmagát megáldja,
 S ha a király «éljen»-t mond a királyra;
 De itt csupán Róbert vezér vagyok
 S mint hű magyar: én sem hallgathatok.

SZÉCSÉNYI.

S hogy tetszik Mária, Róbert vezér?

KÁROLY.

Fogas dolog, Tamás, mit kérdezél.
 Álarc alatt jövék el véletek,
 Hogy, míg Róbert vezér ruhája vörtez:
 Titokban oly leányra lelhetek,
 Akit egész lelkemmel szeretek,
 Kit megkérek követként a királynak;
 S aki, míg a napok repülve szállnak,
 Belém szeressen, — csak Róbert vezérbe
 S Károly Róbert trónját áldozza érte!
 És hogy világosan megértsd szavam:
 Nem koronám nőszül, de én magam!
 Az első kellék már hiányzik itt:

E lány fagyos, — s a fagy sohsem hevít.
Mit gondolsz Simon?

NAGYMÁRTONI.

A szívügyekhez mitsem értek én.
Ember vagyok, — de csak a harc terén,
Meg a házamban: az is csatatér!
(Sóhajtván.) De rajt számomra nem terem babér.
Ott Márta asszony egymaga a hős!
(Búsan.) Így lesz a hős pipógya, hogyha nős!

KÁROLY (kaczagva).

Nagymártoni Simon a hős oroszán,
Kitől még Csák Máté is reszketett!
Hős vitézem,
Pipógya voltod szégyenülve nézem.

NAGYMÁRTONI.

S ha volnék Klodvig, avagy bárki más,
Mit nyernék véle, hogyha Márta nyelvel?
Nincs kard, mely birna az asszonyi nyelvvel!
Mit forgaték a véröntő csatákon:
Mártáé otthon büszke buzogányom...
Midőn ide utaztunk, úgy örültem,
Hogy Márta asszony nem lesz majd körültem!
A szent szabadság ifjító sugára
Világított szívem sötét zugára...
Hát nem betoppant tegnap este már?

Azt hittem menten rám szakad e vár.
A patvar tudja, hogy került ide! . . .

KÁROLY.

Utánad hozta hű szelid szive.

NAGYMÁRTONI.

E végtelen, e rémes szeretet,
Meglásd — a sírba visz még engemet.
Azért mondtam, hogy ilyes szívügyekben
Az én tanácsom módfelett ügyetlen.

ÖTÖDIK JELENET.

Voltak, Márta.

(Jobbról jön, zömök alak, arcza bár öreges, még mindig szép.)

MÁRTA (háttal áll Károlynak, nem látja).

Simon! . . . Simon! . . . Mért tűntél el mellőlem?

KÁROLY.

Nagyasszony, azt ne tőle kérdd, — de tőlem.

MÁRTA (megfordul, meghajol).

Ah . . . a király . . .

KÁROLY

Én hívtam őt.

MÁRTA.

Bocsánat! . . .

Azért nyitám gyöngéd panaszra számat,
Mert azt hívé, hogy lányokkal mulat.

SZÉCSÉNYI.

Ne féltsd, nagyszony, a vitéz urat.

MÁRTA.

Nem-e? Hm... Mért ne? Hah... van ok... van ok,
Amért Simonra féltékeny vagyok! . . .

KÁROLY.

Nono!

NAGYMÁRTONI (kérő hangon).

De lelkem . . .

MÁRTA.

Hah, Simon! . . . Te hallgass! (Károlyhoz.)
Amily szelidnek látszik, oly cudar.
Bárányszemekkel néz körül e farkas.
Lányokkal szájhős, vélem szófukar!

KÁROLY.

Bizonynyal őt szóhoz sem juttatod.

MÁRTA.

Én? Én, király? . . . Én mindig hallgatok!
Sohsem beszélek. Néha, sűgva, ritkán . . .
A hangomat gyöngéden megszoritván . . .

(Bákiált.)

Simon! Igaz?

NAGYMÁRTONI (pislogva).

Te mondod, hát igaz!
Amit te vélsz, igazság mindig az.

MÁRTA (remegő hangon).

Képzeld, fölséges úr! Ma délután
Keresve őt, a kertet átfutám . . .

(Elakad, kezét tördeli.)

KÁROLY.

Nos?

MÁRFA.

A lugasban végre megtaláltam!

(Összecsapja a kezét, kétségbeesve.)

Kilenc cseh lánynak csapta a szelet.

NAGYMÁRTONI.

Király, becsap! Ők csapták énnekem!

MÁRTA.

Simon! . . . Simon! . . .

KÁROLY.

Jó, jó. Elég legyen!
 Minden panaszt bár szívvel hallgatok,
 Ezt végezzétek otthon magatok.
 Addig, nagyasszony, tűrő türelem:
 (Célozva.) Simonnak itt most dolga van velem.

MÁRTA (meghajol).

Értem, király... Megyek... Bocsánatot...
 Én máskor mindig oly szelid vagyok...

(Férje mellett elmenve megrántja ruháját, fojtott hangon.)

Simon! Te hűtlen!

NAGYMÁRTONI (alázatosan).

Menj, én gyöngytyúkocskám...
 Én gyémántos, rubintos galambocskám...
 Én életem...

(Mikor látja, hogy Márta elment, egyszerre kiegyenesedik, átko-
 zódva folytatja.)

menydörgős menyköve!

Ki épp hozzám jövől a földre le!...

HATODIK JELENET.

Voltak, Márta nélkül.

SZÉCSÉNYI.

Szegény Simon!...

NAGYMÁRTONI (haraggal).

Ne sajnálj! . . . Gyilkolok!
 Királyom, ilyenek az asszonyok!
 Láttad? Hallottad? Mint a fürgeteg!
 A szent Gelléltre inkább görgetek
 Egy sziklatömböt, Istenemre én!
 Ezer Csák Mátét inkább kergetek
 Egy uj Rozgonyinak véres harc-terén,
 Vagy millió Amadé-lázadót,
 Mint ehhez szóljak csak egy árva szót!
 Ők kardjukkal köszönték kardomat,
 De ez, — nagy ég! — a nyelvével fogad!
 Tudod, fölség, hogy mi egy asszony nyelve?
 Száz skorpió, száz kígyóval keverve!
 Ha az megindul vígan kelepelve:
 Csak három óra hosszat tart a kezdet!
 A pápa átkot szórhat rája ezret;
 A szentek mind hajukat téphetik;
 A végítélet, — az se gát nekik!

KÁROLY.

Úgy kell neked. Te vagy hibás magad,
 Ne hajtsd önként igába a nyakad.

NAGYMÁRTONI.

Inkább önként, mint ő tegye alája!
 Az asszony — asszony! Ő győz utoljára.

Ó, volt idő, hogy rugdalódtam én is.
Hiába! . . . Ő került fölémbé mégis.

(Voltak, Udvarnok, Lőrinc bán jönnek balról.)

UDVARNOK (bevezeti Lőrincet)

Itt vannak a magyar urak! (El jobbra.)

HETEDIK JELENET.

Voltak, Lőrinc bán.

KÁROLY (meglepetve).

Lőrinc bán! Itt e tájon!

Csehországban Lőrinc bán mit keres?

LŐRINC (fiatal daliás vitéz).

Most egyszerü hirnök vagyok, királyom.

KÁROLY.

Hogyan? Te hirnök? Mit jelentsen ez?

LŐRINC.

Dózsa vezér küldött király.

KÁROLY.

S miért?

Szemed jó hirt s baljóslatút ígér.

Előbb a rosszat. Szólj vitéz. No rajta.

LŐRINC.

Felség, meghalt Miklós erdélyi vajda.

KÁROLY (lesujtva).

Meghalt a hős? (Elfordul.) És hogy történt
[halála?

LŐRINC.

A harcmezőn.

KÁROLY (felriad).

De bán . . . az ég urára! . . .
Uj lázadás?

LŐRINC.

Csak volt. Hadad leverte,
— A pártütők izgága népe szerte
Futott.

KÁROLY (komoran).

Alighogy elhagyom hazámat,
A tűz, melyet kiolték, lángra támad!
Kik voltak ők?

LŐRINC.

Ki mások is? A vad
Németujvári grófok.

SZÉCSÉNYI.

Ujra ők?

KÁROLY.

Békén, csatán mindig gaz pártütők!

LŐRINC.

Hirül vevék, hogy túl vagy a határon
 S a lázadásnak zászlaját kitűzték.
 Füstös romok és omló véreső
 Festette útjokat rémes színekre.
 Vitéz hadad megindult ellenük
 S borostyánt lelve visszaüzte őket.
 Elvette sorra váraik javát:
 Kőszeg, Kabold, Pölöske, Kanizsa,
 Kaplonca és más száz meg száz erősség
 Ormára tűzte zászlódat, király!
 Szalafő síkján hősi győzelem
 Szentelt sugára vonta glóriába
 Az Anjou-liliom magyar hadát.
 Sárvár átadta kulcsait, utána
 Kapuit szertetárta Németujvár,
 A lázadó grófoknak ősi fészke.
 A pártütők szétzüllve elfutottak
 S a főkolompos, János, szent misén
 Magasztos esküvel hűségre tért!

NAGYMÁRTONI, SZÉCSÉNYI (lelkesen).

Éljen!

KÁROLY.

Kezet, vitéz, e szép hirért! (Kezet szorít vele.)
S Miklós, erdélyi vajda, ő, a bátor?

LŐRINC.

Szalafőnél vérzett el száz csapástól.
Midőn lehunyta tört szemét a vajda,
Királyom, — a neved susogta ajka.

KÁROLY.

Lelkének adj nyugalmat, óh nagy ég!

LŐRINC (szünet után).

Egy új hirem van itt számodra még.

(Pecsétes pergamentet vesz elő.)

KÁROLY.

Beszélj. Jó? Rossz?

LŐRINC.

Magam sem tudhatom.
Pecsét van rajta, íme átadom.

(Átnyújtja a pergamentet.)

Dózsa vezér írása. Nem mutatta,
Talán, amért titok lappang alatta.

KÁROLY (felszakítja és átfutja az írást, mosolyog).

Minden titok csak úgy titok, ha már
Mindenki tudja s szájról-szájra jár.
Vitéz, nemes Lőrinc bán, épp ezér'
Elmondom, hogy mit ír im a vezér.
A szalafői diadal szerinte
Nem úgy esett s nem oly hamar, amint te
Regélted. Hogyha nincs egy hős vitéz,
Ki a királyért százszor halni kész
És százegyedszer is kiáll a síkra;
Kinek példája gyújt, miként a szikra,
Úgy Szalafón hadam vérebe vész!
Nem vagy kíváncsi, hogy ki e vitéz?
Nos megsugom, háthogyha ösmerős...
Derék, nemes Lőrinc bán volt a hős!

LŐRINC.

Király...!

KÁROLY (mosolyog).

Te nem hiszed tán? Azt se bánom.
Más is van itt még. Hallgasd ifju bánom!
A harc a legtüzesebb ott vala:
Ahol lengett az ország zászlaja.
Védői sorra hulltak el alatta
S Németujvári András elragadta...

SZÉCSÉNYI.

Király, az ország zászlaját?

NAGYMÁRTONI.

Nagy ég!

KÁROLY.

Nem kell azért kétségbeesni még.
Fehér lován egy hős nyargalt utána,
Ezernyi kopja, nyíl hullott reája . . .
Egy szép leány imádkozott-e érte?
Mert kopja, nyíl, röpiült bár — egyse érte!
Párharcra hívta Andrást, viadalra,
S midőn megölte: hősi diadalma
Futásra készíté ellenink hadát . . .
Ő megmenté a zászlót s a hazát!

SZÉCSÉNYI (lelkesen).

S ki ő?

NAGYMÁRTONI (szintúgy).

Ki az, ki szívben oly erős?

KÁROLY.

Vitéz, nemes Lőrinc bán volt e hős!

(Megöleli.)

LŐRINC (meghatva).

Felség! . . .

KÁROLY.

Öleld te is, Simon vitézem.

SZÉCSÉNYI.

Hohó, előbb majd én veszem ki részem!
(Megöleli Lőrincet.)

LŐRINC (meghatva).

Ti jó fiúk . . .

NAGYMÁRTONI.

Hé, meg ne edd, te dőre!
Hagyj nékem is egy pindurkát belőle.
Megfojtod, istenemre, hej! . . .

SZÉCSÉNYI (elereszti Lőrincet).

Vigyed.

MAGYMÁRTONI (megöleli Lőrincet).

LŐRINC.

Te jó Simon! . . .

KÁROLY (leoldja kardját).

Lőrinc, ez a tied.
Pengéjén ott királyi címerem.

LŐRINC.

Felséges úr, — ezt hinni sem merem.

KÁROLY.

Nos hát, ne hidd, csatold fel, ez a fő.
Rávészetem e szót majd: «Szalafő.»
De add cserébe kardodat, vitéz.

LŐRINC.

Enyém oly rút, oly durva, oly nehéz,
Hogy megbánhatnád a cserét, királyom.

KÁROLY.

Nemes Lőrinc bán, az neked ne fájjon.
Szívvé teszi a szivet hordozója;
Karddá teszi a kardot forгатója.
A koldus szíve épp oly húsdarab,
Mint a királyé s gyakran gazdagabb.
A harcos kardja is csak vasdarabka,
Mint a királyé, ám szentebb gyakorta!
Csatold fel égi istenünk nevébe'
És add tiédet, ifju bán, cserébe.
(Átnyújtja a kardot.)

LŐRINC (meghajol és elveszi).

Szívvé teszi a szivet hordozója.

(Kihuzza a kardot, suhint vele.)

S karddá teszi a kardot forгатója.

KÁROLY.

Hazánkért! . . . Úgy legyen!

(Felcsatolja Lőrinc kardját, mit az átnyújtott.)

De hogy ne csak

A vész ölén, mikor e kard lecsap,
Jusson hálám eszedbe büszke bán,
— Hogy béke percén is gondolj reám,

Viseld gyűrűmet. Rajt' a lilium.
 Zsebemben hordtam, mert ha ujjamon
 Meglátja bárki itt, úgy sejti már,
 Hogy hordozója a magyar király.
 Az ős Anjou-cimer megsúgja nekik
 S felforgatják a tervemet fenéig.
 Viseld, Lőrinc bán. Ime átadom.

LŐRINC.

S ha megpillantanák az ujjamon?

KÁROLY.

Nos? Mit se tesz. Az engem el nem árul.
 Tiéd, vitéz, emlék a nagy csatáról.

(Átadja gyűrűjét.)

LŐRINC (ujjára huzza).

Óh, hogy köszönjem meg jutalmadat?

KÁROLY.

Csak az köszön, aki jutalmat ad!
 Mikor jövéb bán?

LŐRINC.

Ez órába', mostan.

Épp, hogy a hosszú út porát lemostam
 És más ruhát ölték.

KÁROLY.

Maradj velünk.

Mulass, vigadj. Holnap mi is megyünk.

LŐRINC.

S a mátká?

KÁROLY.

Nincs.

LŐRINC.

Király, — az istenért!

Simon . . . Tamás . . .

SZÉCSÉNYI (vállát vonja).

Kérdezd Róbert vezért.

LŐRINC (Károlyhoz).

Való?

KÁROLY.

Róbert vezér itt nem találja,

Akit keres Károly Róbert királya,

S akit imádkoz minden jó magyar.

Ha volna is, már indulást jával

A pártütés.

LŐRINC.

Levertük azt, királyom!

KÁROLY.

Mindegy, holnap megyünk, mert így kívánom!

LŐRINC (meghajol).

NAGYMÁRTONI (a színpalak mögé néz).

Csitt! . . . A királyné Máriának karján.

NYOLCZADIK JELENET.

*Voltak, Erzsébet, Mária, Malvina, udvar-
hölgyek*
(jobbbról).

ERZSÉBET.

Egy új magyarjött udvarunkba — hallám —
Miként a többi délceg, hősi fajta.

KÁROLY.

Igen, felség. Lőrinc erdélyi vajda.

LŐRINC (aki előlépett, most zavartan megáll és Károlyra néz).

NAGYMÁRTONI (súgva Szécsényihez).

Ő lett a vajda!

SZÉCSENYI (súgva).

Ő! Megérdemelte! . . .

KÁROLY (Lőrinchez súgva).

Ne nézz úgy rám . . . Elárulsz, adta lelke . . .

ERZSÉBET (Malvinhoz halkán).

Önön nevétől . . . hm . . . hogy megijedt.

MALVINA (szintúgy).

Ez különös! Ki hallott már ilyet!

ERZSÉBET (Lőrínchez fenn).

Vitéz úr, üdvözöllek udvarunkban.

LŐRINC (meghajol).

Jóságod, felség, elragad valóban.

(Néhány lépést tesz Mária felé, megáll, hosszasan nézi.)

ERZSÉBET (Malvinhoz sűgva).

No lám . . . Nem ismeré saját nevét!

Titok lappang alatta; Malvinám,

Tanácsos lesz ezt megjegyezni ám.

MALVIN (szintúgy).

Felség, már megjegyeztem.

LŐRINC (Máriához lép).

Büszke Prága

Legékesebb, legbájosabb virága!

Ha mind igaz, mit kósza esti szél

Egy rózsaszálról honomban beszél,

Rózsáról, mely a trón mellett fakadt,

S melynél vakítóbb nincs az ég alatt

— S a szélnek nincs miért hazudnia, —
Úgy senki más, te vagy a, Mária! . . .

KÁROLY (Szécsényihez).

Hm . . . a kölyök! Már pedzi, Istenemre!
De a fejét még elveszíti benne.

MÁRIA (hideg szépség, szeme álmodozó, — hidegen).
Hallottál rólam? Ó, ez megható!
Hanem csak úgy, ha megtörtént s való.
A cifra szóban nincs elég igazság;
— A képzelt mélység sohasem magasság.
Kérdésednek, mely egyszerű lehetne,
Miért kerítesz hős magyar levante,
Ily szörnyü hosszu, cifra feneket?

KÁROLY.

Ez is megadta! . . .

NAGYMÁRTONI.

Vajda, ne neked! . . .

LŐRINC (Máriához).

A szép virágot szép szó illeti.

MÁRIA (gúnyosan).

Ha már virág, úgy harmat kell neki!
Beszéded, mely kacér mosolyt leső,
Nem harmat, — jó lovag — de jégeső.

LŐRINC.

Ha jégeső vón' — rögtön elesel:
Jégesővel virág nem felesel.

MÁRIA (unottan elfordul).

ERZSÉBET (Máriához sűgva).

Légy, Máriám, okos. (Fenn.) Urak, gyerűnk.
(Erzsébet, Malvin, udvarhölgyek el.)

KÁROLY (visszanéz Lőrincre).

Fejét vesziti a fiú, gyanitom.
(Nagymártonival, Szécsényivel el Erzsébet után.)

KILENCZEDIK JELENET.

Mária, Lőrinc.

MÁRIA (az erkély előtt áll és felnéz az égre).

LŐRINC (egy oszlopnak támaszkodva, merően rászegzi szemét).
(Hosszú szűnet.)

MÁRIA (megfordul).

Unalmas vagy.

LŐRINC.

Lehet, — elismerem.
Sőt, ha te mondod, hinni is merem.
(Szűnet.)

MÁRIA.

Mit nézel rajtam úgy?

LŐRINC.

Nem arcodat.

Csunyábbat s szebbet is láttam sokat.

Kereselem azt, mit arcod rejteget.

Szemedből olvasom a lelkedet.

E jégvirágnak is vagyon szive

És abban is dalol a fülmile.

MÁRIA.

Bohó vagy . . .

LŐRINC.

Istenemre, haladás!

Eddig unalmas voltam, semmi más.

Érzésid ilyes változása mellett

Később kiszül, hogy mégis érdekellek,

MÁRIA.

Kissé merész vagy! . . .

LŐRINC (kacagva).

|| Egy új állomás!

Unalmasból merész. No ez csodás!

MÁRIA (mosolyogva).

Bolond vagy, jó lovag...

LŐRINC (kacagva).

Ugyan ne mondd!

Különben meglehet, hisz a bolond
A szerelmestől nincsen messze már.

MÁRIA (újból hidegen).

Unalmasabb vagy, mint eddig valál!

LŐRINC.

Most ismerlek! Megláttam lelkedet!
Előlem többet el nem rejtheted.

(Szünet.)

Szereted a mesét?

MÁRIA (lelkesen).

Csak úgy, — ha szép,
Ha nem a föld silány porába lép.
Ha semmi földi nem simul alája,
Ha végtelen magasság a hazája!
Ha ilyen a meséd, úgy kezdheted.

LŐRINC.

Nos ilyen. Hallgasd. Elmondom neked.
— Nem itt, de túl az Óperencián,
Hol volt, hol nem volt egy királyleány.
Hideg volt, szívfagyasztó módfelett,

Pedig tavasz fuvalmán született.
 Rügybontó enyhe kikelet sugára
 Bimbót lopott az egyik rózsafára.
 A bimbó pattant és kibújt alóla
 A szép gyöngyharmatos ruhájú rózsza.
 Rászállt a kósza szellő és amíg
 Ott duruzsolt, ott suttogott felette :
 Lassan letépte gyöngye szirmait
 S midőn tovább ment, magánál feledte.
 Rászállt a méh. Hízelt soká,
 Amíg a mézét csöndben ellopá . . .
 És jött a zápor. Álnokul megeste.
 Fázott, vonaglott tünde, gyöngye teste.
 És jött a szél ! Nem védte senki sem,
 Virágmezeit letépte teljesen,
 Hideg lehetől megfagyott a rózsza.
 Lassan leperdült himes takarója
 S a színteli virág-romok alatt
 Egy megfagyott királyleány maradt . . .

MÁRIA (álmodozva).

A rózsza a királylány lelke volt,
 Mit annyi sok csalódás megrabolt . . .
 S a méh, a szellő ?

LŐRINC.

Álnok széptevők !
 Eszményt megrabló rút hízeltkedők.

MÁRIA.

S a hideg zápor?

LŐRINC.

A felébredés.

MÁRIA (búsan).

Megtudni, hogy meleg szív mily kevés!
S a fény, a pompa-lepte környezet
Csupa hazugság és jól leplezett
Szindús ruhája az érzésbiánynak!
Keserves volt ez a királyleánynak! . . .
S a szél?

LŐRINC.

A sok csalódás hozta azt,
Mely egy szíven ezer sebet fakaszt.
Jeges szárnyán hordozta a fagyot
És a királylány szíve megfagyott.
Azóta gyűlölt, gyűlölt minden embert!
Csak kétkedett, de bízni, hinni nem mert.
Hizelkedőt látott mindenkibe
És azt hívé, hogy nincs többé szíve.
(Merészen.)
Pedig megtudta, hogy van! Egy napon
Jött egy lovag . . .

MÁRIA.

No várj, majd folytatom.
Beállított, igen, egy hős levante.

Unalmas szószátyár volt eleinte,
Később merész . . .

LŐRINC.

Sőt szemtelen, kaján.
Szóval: hozzám hasonlított.

MÁRIA (mosolyog).

Talán . . .

A királynő soká beszélt vele
És lassan eltűnt minden kételye:
Őszinte szívnek ismeré meg őt,
Akit hízelgőnek tartott előbb.
A hős levente a lelkébe látott:
Szeme megolvasztá a jégvirágot,
És a királynő, a fagyos királynő,
Nem érezé magát egyszerre árván!
A jégpáncél alatt valami dobban . . .
A megfagyott szívnek kell lenni ottan . . .

(Hirtelen.)

A mese mondja: Felpattant a jég . . .

(Gyors léptekkel indul.)

LŐRINC.

S a folytatás?

MÁRIA.

Az Isten tudja még! (Elfut a 2. jobb-ajtón.)

LŐRINC.

Megértett! (Gyorsan el utána.)

TIZEDIK JELENET.

Pozdrovicky, Kóra.

POZDROVICKY (berohan az 1. jobboldali ajtón, kezében pergament).

Nem találom! . . . Mindhiába! . . .

KÓRA (befut balról, keresni látszik valakit, összeütközik Pozdrovickyvel).

Talán vigyázna, jó poéta úr!

POZDROVICKY.

Maga vigyázzon, Prága ősz virága.

Hervadva ime az utamba hull.

KÓRA.

Maga jött nékem!

POZDROVICKY.

Hagyjon! . . .

(Tovább megy, mintha valamit keresne.)

Szedte-vette . .

Hiába . . . nem találom . . . Teringette.

KÓRA.

Engem keres?

POZDROVICKY (megáll).

Nem hinném, édesem.

Őszintén szólva sohse keresem.

Maga olyan, mint tüske rózsaszálon:

Sohsem keresem s mindig megtalálom.

KÓRA (gúnyosan).

Nos? Mit keres? Elveszté az eszét?

Avagy a kincs, mi nincs, hullt szerteszét?

POZDROVICKY (elkeseredve).

Egy rímet keresek!

KÓRA (kacagva).

Ez az egész?

S azt megtalálni oly igen nehéz,

Hogy az eszét is elveszíti benne?

POZDROVICKY.

Hah, nem kacagna, ha helyembe lenne!

Mert azt a rímet ha meg nem találom,

Úgy elveszett a pozdrovicki várom!

KÓRA (ijedten).

Ah! . . . Esküvőmet úgy hiába várom . . .

Nem kész a költemény?

POZDROVICKY.

Ördögben kész!

Három sort írtam... Im ez az egész! (Mutatja.)

Nincs rím e szörnyü szóra! «Isten-áldás!»

KÓRA.

Dehogy nincs...

POZDROVICKY.

Nos?

KÓRA (gondolkozva).

Áldás?... Jó rím: a mártás!

POZDROVICKY (örömmel).

Ez azt' beszéd!...

KÓRA (büszkén kezét nyújtja).

Csókolja meg kezem.

POZDROVICKY (meghajol).

Az esküvőnkön azt is megteszem...

Magácska mit keres, szép Kóra lelkem?

KÓRA.

Jó, hogy szól!... Isten... Csaknem el-
[felejttem...]

— Beatrice hercegnőt sehol se látta?

POZDROVICKY.

Kiröppent hát a kis bezárt madárka?

KÓRA.

A palotát már felbolygattam érte;
Ki tudja, útját honnan s merre mérte?
Csak a királyné meg ne sejtse ezt!
Irtóztató lesz vészthozó haragja...

(Egy galamb repül az erkélyre.)

Mi ez?

POZDROVICKY.

Beatrice hercegnő galambja.
Nyakán piros selyemből kis kereszt.

KÓRA.

Úgy itt a pajkos lány is lent a kertben.

(Az erkélyhez megy.)

POZDROVICKY.

Ott áll... no nézze...

KÓRA.

Könnyü öltözetben...

Meghüti még magát a nyugtalan.
Mily pajkos és mily szörnyű csintalan!
Még a galambját sem hagyá aludni.

POZDROVICKY.

Meglátott minket . . . Nézze, erre fut ni ! . . .

BEATRICE (hangja a kertből).

Ott a galambom, Kóra ?

KÓRA.

Istenem ! . . .

Feljön ! Megtiltották . . . Nem engedem.

(Elfut balra.)

POZDROVICKY (elégülten).

Nos, megvan hát a rím . . . Irjuk tovább

Az ünnepi vers negyedik sorát (szaval):

Im teljesült királynénk szivevágya !

E szent frigyet az ég ura megáldja.

Hulljon reájuk úgy az Isten-áldás,

Miként a . . . hogy is mondta Kóra ? Mártás ?

Az isten-áldás hulljon, mint a mártás ?

Az ilyen rímen nincsen Isten-áldás.

(Haragosan el a jobboldali 1. ajtón.)

TIZENEGYEDIK JELENET.

*Károly Róbert, Nagymártoni a jobboldali
2. ajtón jönnek.*

NAGYMÁRTONI.

Lőrinc fejét veszíti. Észrevetted ?

KÁROLY.

Már lángra kap. Szerelmes a gyerek.
 Szavamra mondom: ez kacagtató.
 Mi három napja, hogy már itt időzünk
 És nem lelénk arát; Lőrinc alig
 Néz széjjel, hipp-hopp, csak betoppanik,
 Se kérd, se szól, — egyszerre lángra gyúl.
 Az esze messze fut, miként a nyúl
 S amíg királya tétovázva áll,
 Ő már magának mátkát is talál!

TIZENKETTEDIK JELENET.

Voltak, Kóra, Beatrice balról.

KÓRA (az ajtóban Beatrice elé áll).

De hercegnő . . .

BEATRICE (gyönyörű szép 16 éves leány; durcásan).

Bocsáss!

KÓRA.

Hah, nem szabad!

BEATRICE (lábával dobant).

Mit? Meg kell lenni, ha törik, szakad!

KÓRA.

Megtiltá a királyné, — hogyha mondom!

BEATRICE.

Eressz! . . . Ide repült a kis galambom . . .

(Kifut Kóra karjai közül.)

KÓRA (ijedten).

Hercegnő! . . .

KÁROLY (Nagymártonihoz).

Jöjj hátrább. Ez érdekes!

(Egy oszlop mögé állnak.)

BEATRICE (meglátja a galambot).

Ni, ott van . . . Nézd csak . . . Ó, hogyan
[repes!

No várj, majd megtanítlak, csapodár . . .

Kiszöktél a kezemből, csúf madár!

(Kacagva kergeti a galambot, megfogja.)

Megvan! Megvan! No várj, te hűtelen . . .

KÓRA.

De hercegnő! . . . Ily késő estelen

Galambbal játszik . . . ó, mily esztelen!

BEATRICE (a galambot simogatva).

Piciny szemével hogy néz! Mily bután!

Hát mért szöktél el? Mondd, piciny tubám.

KÓRA.

Bocsássa el! Miért zavarta föl?
E kis madárnak is aludni köll.

BEATRICE (a galambot simogatva).

Igaz? Álmos vagy? Szólj, te hűtelen. (Kacag.)
Azt mondja: nem s hogy itt marad velem.

KÓRA.

Beatrice! . . .

NAGYMÁRTONI (súgva Károlyhoz).

Mondd király, ki ez?

KÁROLY.

Az árva.

A meghalt Henrik császárnak leánya.
— Úgy sejtem ő az.

KÓRA (Beatricehez).

Hercegnő!

BEATRICE.

Igaz!

— Ott lent zenét hallék előbb. Mi az?
Sokáig törtem a fejem felette . . .

(A nyitott ajtókon át a termekbe néz.)

No nézd . . . Mulatság!

KÓRA.

Szent ég! Észrevette!

BEATRICE.

Mit vettem észre, Kóra? Nos, beszélj!...

KÓRA (gondolkozik).

Megmondjam néki? Ó, ez kész veszély...

Ha megigéri, hogy rögtön lefekszik,

Úgy mindent elmesélek, hogyha tetszik.

BEATRICE.

Legyen.

KÓRA.

Magyar urak mulatnak itt,

S menyasszonyul elvisznek valakit.

A mátka Mária...

BEATRICE (örömmel).

Ah, igazán?

KÓRA.

Királyné lesz a szép magyar hazán.

KÁROLY (Nagymártonihoz halkan).

Ez többet tud, mint magyarok királya!

Az eljegyzést simán meg is csinálja!

KÓRA (Beatricehez).

Károly Róbert király a vőlegény.

BEATRICE.

Királyné lesz a Mária? — Szegény!

KÓRA.

És most gyerünk aludni.

BEATRICE.

Menj magad!

A szempillád amúgy is leragad.

KÓRA (ijedten).

De hercegnő! . . . Igérte! . . .

BEATRICE (egyszerűen).

Nos, — hazudtam.

Ti is hazudtok annyit, hogy csoda.

Amit beszéltél, arról mit se tudtam . . .

Ott zene szól, ott jobb. Gyerünk oda. (Indul.)

KÓRA (kétségbeesve).

Az Istenért, hercegnő! . . . Ó, ne menjen! . . .

Nagy ég! . . . A királyné kikerget engem.

BEATRICE (megáll).

Hát távollétem oly felette fontos?
Jó, nem megyek. Ne sírj, te kis bolondos.

(A galambhoz.)

Ugy-e, kicsiny tubám, mi maradunk?
Kettesben, szebben, jobban mulatunk.
Felelj, bohó... Hadd halljam hát a hangod...

KÓRA.

Eressze már el azt a csúf galambot!

BEATRICE (felcsattanó hangon).

Az én tubámat senki meg ne sértse!
Kóra, vigyázz!

KÓRA.

Bocsássa el!

BEATRICE (dobbant).

Azért se!

KÁROLY (Nagymártonihoz.)

Simon, te vidd e vén virágot hátra.

NAGYMÁRTONI.

Meglesz, király. Csak meg ne lássa Márta.

Földes: A király arája.

KÁROLY.

Hízelegj néki; rögtön lépre mén.
E vadrózsával hadd beszéljek én.

(Előre jönnek.)

KÓRA (ijedten).

Szent Isten, a magyar urak!

NAGYMÁRTONI (hozzá lép.)

Hugom,

Hogy mért ijedsz meg tőlem, nem tudom.
Előbb kerestelek. Hová levél?
Mint virgonc szellő hipp-hopp eltünél.

KÓRA (kezével repülő mozdulatot tesz).

Mint virgonc szellő! Hipp-hopp!...
Keresél? (Tovább beszélgetnek.)

KÁROLY (megáll Beatrice előtt és meghajol).

BEATRICE.

Ki vagy lovag?

KÁROLY.

Róbert, magyar vezér.

BEATRICE.

Ti vagytok tán a kérő násznagyok?

KÁROLY (igent int)

S te, szép húgom?

BEATRICE.

Találd ki, ki vagyok?

KÁROLY.

A kis kezed galambot simogat.

Galambörző vagy. Nem mondok sokat?

BEATRICE (kacagva fejét rázza. Egyszerre elkomolyodik).

Annál is rosszabb!

KÁROLY.

Hercegnő talán?

BEATRICE (fejét rázza).

KÁROLY.

Királyleány?

BEATRICE (fejét rázza).

Vezér, ez nagy talány!

Ez is vagyok, az is, mert úgy beszélnek:

Galambörző s királyleányka félig;

Félig hercegnő, ámde én úgy érzem,

Hogy árvalány, csak az vagyok egészen!

(A galambot simogatja.)

Úgy-e, galambom? — egyetlen barátom...

KÁROLY (melegen).

Ha egy barátod van a nagyvilágon:
Csak félárvának érzed úgy magad!
S már nem vagy árva, ha kettő akad.
A második majd én leszek... Igen?

BEATRICE.

Az nem megy ám vitéz úgy sebtiben.
Ki tudja, hogy ki vagy te?

KÁROLY (kacagva).

Szép hugom,
Biz' Isten, azt most magam sem tudom.

BEATRICE (kacagva).

No lásd... Maradj itt, majd beszélgetünk.

KÁROLY.

Azaz, hogy szépen megismerkedünk.

NAGYMÁRTONI (Kórához).

Gyerünk a táncba.

KÓRA.

Nem lehet...

NAGYMÁRTONI.

De Kóra!

Nem többre, nem, csupán egy fordulóra.

KÓRA (küzködik magával).

Ó ... Nem szabad. A hercegnő ...

NAGYMÁRTONI.

Miért?

Itt hagyjuk véle jó Róbert vezért...

Avagy szívem Kórát hiába várta?

KÓRA.

Megyek ... Gyerünk ...

NAGYMÁRTONI (félre).

Csak meg ne lássa Márta.

MÁRTA (kívül).

Simon! ... Simon! ...

NAGYMÁRTONI (Kórához).

Előre hát, ifjasszony!

(Elrohan vele a jobboldali első ajtón, Márta jön a második ajtón).

TIZENHARMADIK JELENET.

Voltak, Márta.

MÁRTA.

Simon! ... Simon! ...

KÁROLY.

A kertbe ment, nagyasszony.

MÁRTA.

Bizonynyal, hogy leányokkal mulasson!

(Lekiált az erkélyen.)

Simon! — Nem szól, hiába is hívom...

Felforgatom a kertet... Várj, Simon!

(Elrohan balra.)

TIZENNEGYEDIK JELENET.

Voltak, Márta nélkül.

BEATRICE.

Mondd csak vitéz... Nos jőjj hát... Ülj ide...

KÁROLY (a mutatott helyre ül).

BEATRICE.

Miért akarsz barátom lenni te?

KÁROLY (melegen).

Hogy elfelejtsem véled árvaságod

S hogy én is nyerjek egy jó, hű barátot.

BEATRICE.

Tán árva vagy te is?

KÁROLY.

A szívem árva.

A párját, szép hugom, hiába várja.

BEATRICE (naivan).

Te, — fáj az?

KÁROLY.

Óh, ily búsan, elhagyottan,

A csöppnyi baj is gyötrelemre vál

S a gyötrelem vad kinná lesz legottan.

Az egyedüllét maga a halál!

BEATRICE (ijedten).

Ah, igazán? ... E kis galambot párja

— Ó, én kegyetlen! mily régóta várja!

(Eleresztí a galambot.)

Hess, hess ... Repülj haza!

KÁROLY.

No lám, madárkád,

Egyik barátod, már meglelte párját.

BEATRICE.

A másik is egyszer csak megtalálja.

Nincsen madár, melynek ne volna párja ...

Nincsen tavasz, melynek virága nincsen;

Nincsen virág, amelynek nincs szive;

Nincs szív, amelybe a nap fényt ne hintsen;

Nincs fény, amely ne sütné senkire;
 Nincs senki, kit nem vonz az erdők árnya;
 Nincs erdő, melyben nincs dalos madár;
 Nincsen madár, melynek ne volna párja...
 És nincsen szív, mely társat nem talál!
 Ne búsulj és ne bánkódj épp ezér?
 Én nyujtom a vigasztalást, vezér,
 A ki magam is arra szomjazom.

KÁROLY.

S kitől tanultad mindezt, angyalom?

BEATRICE.

A szellőtől, mely ott bűgött felettem;
 — Dalára mindig híven hallgaték; —
 A virágtól, melyet kertembe' szedtem;
 A csillagtól, mely fent magasban ég;
 A pataktól, madártól — mindenektől;
 Hanem soha, soha az emberektől.
 Én vadvirág vagyok, amint most látod.

KÁROLY (melegen).

Keblemre tűzném az ilyen virágot!

BEATRICE (búsan).

Anyá-szívet soh'sem ismertem én;
 Ő itt hagyott... Régen meghalt szegény...
 Atyám császár volt... Ő is itt hagyott...
 S a nagy világon egyedül vagyok...

KÁROLY.

És én?

BEATRICE.

Barátom vagy.

KÁROLY.

Nem több talán?

BATRICE.

Magam sem tudhatom még igazán.

Van érző, jó szíved... Szemedből látom...

Azért te még sem vagy több, mint barátom.

(Mintha valami eszébe jutna)

Igaz!... (Egyszerre elhallgat).

KÁROLY.

Nos, szólj...

BEATRICE.

Valamit kérdezek.

Királyotok is itt van véletek?

KÁROLY.

Nincs itt.

BEATRICE.

De kár! Kiváncsi voltam rája.

Azt mondják, szép a magyarok királya.

Igaz? Gyönyörű!... Gyakran hallom ám.

KÁROLY (nevetve).

A szépség nem erény, csak adomány.

BEATRICE.

Azt mondják: óriási hős! — Igaz?

KÁROLY (mosolyogva).

Nagy hős?... Ugyan! A király mindig az.
Minden csatát, melyet vezéri nyernek,
Az otthon kuksoló király úr nyer meg!
Ha harcba megy: bölcsen hátul marad;
Pálmát, babért azért csak ő arat.
S ha egyszer elvesz egy vagy más csata:
Nem a király hibás, — de a hada!
Vagy bűnbak a szegény vezér maga...
Nincsen király, ki hős ne volna mindég.
Ha király volnék: én is nagy hős lennék.

BEATRICE.

Azt mondják, hogy bölcs.

KÁROLY.

Ó, de mennyire!
Minden király bölcs — ám csak a híre.
A szó, ha más beszéli, szó marad;
A király mondja? — Úgy már akarat!
Egyként beszélhet bölcsét, badarat,
Mig föld a föld, az bölcsesség marad.

BEATRICE.

Te gúnyolod.

KÁROLY.

Királyom szereti,

Ha megmondják az igazat neki.

Szemébe mondom, hogyha kell... No látod?

BEATRICE (duzzogva).

Haragszom rád, mert gúnyolod királyod!

Hallgass, vezér! Ne dönts a porba mostan,

Kiről én ébren, alva, álmodoztam!...

KÁROLY (félre).

Jó, hogy tudom... Király, e rózsza rád vár.

(Fenn). Valóban? Ah...

BEATRICE. (mintegy kitérve).

Megkérted Máriát már?

KÁROLY.

Még nem, — de rögtön.

BEATRICE.

Láthatom?

KÁROLY.

Igen. (Az erkélyre mutat).

Siess oda és buj el sebtiben.

BEATRICE (el az erkélyre).

KÁROLY (a színpalak közé int).

SZÉCSÉNYI (jön jobbról).

TIZENÖTÖDIK JELENET.

Voltak, Szécsényi.

KÁROLY (súgva).

Rohanj a királyasszonyhoz, Tamás.
Leányt kérünk.

SZÉCSÉNYI (meglepve).

Hogyan? E változás! ...

KÁROLY.

Jelentsd neki, hogy a magyar urak
Meglelték azt, aki királyukat
Örök időn boldoggá teheti.
De álorcámat fel ne fedd neki!
Vigyázz ... Róbert vezér vagyok tovább itt,
Aram előtt is, végig — Visegrádig!

SZÉCSÉNYI.

E változás! Uram! ... A fájdalomtul,
Ha Lőrinc ezt megtudja, megbolondul.

KÁROLY (mosolyog).

Rohanj!

SZÉCSÉNYI (fejcsóválva el).

BEATRICE (előjön rejtekéből).

Egy kérdést még, nemes vezér barátom.

— A lakodalom hol lesz ?

KÁROLY.

Visegrádon.

BEATRICE.

Nem itt? — Az baj!

KÁROLY.

Miért baj?

BEATRICE.

Istenem . . .

Királyasszony-nénémet ismerem.

Itthon hagy, nem visz el a menyegzőre!

KÁROLY.

No majd azon segítünk jó előre!

Beszélek véle.

BEATRICE (nagy örömmel).

Igazán ?

KÁROLY.

Igérem . . .

Lépést hallok! . . . Most tűnj el az erkélyen . . .

(Beatrice eltűnik.)

TIZENHATODIK JELENET.

Voltak. Lőrinc.

LŐRINC (elrémülve).

Mit kellett hallanom, uram!

KÁROLY.

Jó Lőrinc vajda, mit gondolsz ugyan;
 — Kinek keresünk mátkát?

LŐRINC (eltakarja arcát).

Istenem!

KÁROLY.

Kinek keresünk, néked vagy nekem?

TIZENHETEDIK JELENET.

*Voltak, Erzsébet, Szécsényi, Mária, Malvin.
 Udvarhölgyek, udvarnok. Később : Nagy-
 mártóni, Kóra és Márta.*

SZÉCSÉNYI (Károlyhoz megy, összesúgnak).

ERZSÉBET (Udvarnokhoz).

Rohanj! Hívd össze gyorsan udvarunkat,
 Aztán szólítsd elő...

UDVARNOK (meghajol).
 Király-urunkat. (El).

ERZSÉBET.

Helyes. (A többi urakhoz).
 Siessetek! Előre, gyorsan! . . .
 S midőn a várban harsona szó harsan,
 Örömtűzben égjenek a falak.

MALVIN (ujjongva).
 Örömtűzben!

ERZSÉBET.
 S harangok zúgjanak. (Urak el).

ERZSÉBET.
 Szép Máriám . . .
 (Máriához lép, aki egy oszlopnak támaszkodik.)

MALVIN. (súgva Erzsébethhez Máriára mutat).
 No nézd . . . Az arca sápadt!
 Királyasszony! . . . A szeme könnybe lábadt.

ERZSÉBET.
 Csitt! . . . Szót se! . . . Szót se . . .

NAGYMÁRTONI, KÓRA (jön jobbról), MÁRTA (balról).

NAGYMÁRTONI (Kórához).
 Erre jöjj, madárka.

MÁRTA.

Simon! Simon!

NAGYMÁRTONI (félre, megrökönyödve).

Hah, a patvarba... Márta!

(Elfut Kórától).

MÁRTA (hozzá megy).

Simon! Te hűtelen! No várj, hamis!...
Az vénebb s ráncosabb még nálam is...

NAGYMÁRTONI (összehúzza magát).

De gyöngytyu...

MÁRTA (rákiált).

Szót se!

NAGYMÁRTONI.

Még ez kelle nékem!

KÓRA (Károlyhoz, aki még mindig Szécsényivel beszél, ijedten).
Beatrice?...

KÁROLY.

Már elment aludni régen.

UDVARNOK (jobbról).

Jön a király!

KÁROLY (Szécsényihez sűgva).
Vigyázz!

SZÉCSÉNYI.

Csak bízd reám.

KÁROLY (sűgva).

Aztán vezesd a trón elé arám.

SZÉCSÉNYI (el az erkélyre).

(Harsonák. Nagy kíséret jön.)

TIZENNYOLCZADIK JELENET.

*Voltak, János, cseh urak, apródok. János
felűl a trónra.*

KÁROLY (a trón előtt meghajol).

Elűtted, felség, a magyar király,
Károly Rűbertnek kűvetsége áll.
Elkérűk tűled udvarod virágát,
Királyi tűrzsűkűdnek gyűngűűs ágát,
Hűgy letűzhessűk trűnunk oldalára,
Királyunk szűve, űdve oltalmára.

JÁNOS (feláll).

űdvűt nekűnk, tűnektek, mindenekek!
Áldását kűrem a magas egeknek
Királyotok fejűre, jű vűtűz.

Koronámon e megtiszteltetés,
 Hogy házamból kíván arát urad, —
 Mint büszke gyémánt mindig rajt marad!
 Ó, ez vala szívemnek vágya régen!

KÁROLY.

Köszöntelek, király, az ő nevében!
 Engem küldött, hogy képviseljem őt
 S jelképileg a szent oltár előtt
 Jegyezzem el menyasszonyát neki.

JÁNOS.

Úgy lesz, vezér!

ERZSÉBET (diadalmas mosolylyal néz körül).

SZÉCSÉNYI (jön az erkélyről s a bámuló Beatricet Jánoshoz
 vezeti).

KÁROLY (kézenfogva Beatricet).

Csehek dicső királya!

— Beatrice, a magyar király arája!

(Hármas harsonaszó, harangzúgás. Az erkélyen keresztül örömtűzek fénye világítja meg a kertet.)

ERZSÉBET (megdöbbenve, elfojtott hangon).

Az nem lehet!

MALVIN.

Elájulok!

LŐRINC, MÁRIA (egymásra néznek boldogan).

Nagy ég !

JÁNOS (Károlyhoz).

Habár, vitéz, én másra gondolék,
Így is kedves . . . Beatrice, szép hugocskám ! . . .

(Leszáll a trónról, megöleli Beatricet.)

BEATRICE (bámulva néz körül, mint aki egy szót sem élt az
egészből).

MÁRTA (Nagymártonihoz).

Te érted? Én nem . . .

NAGYMÁRTONI.

Én sem, gyöngytyukocskám.

TIZENKILENCEDIK JELENET.

Voltak, Pozdrovicky.

POZDROVICKY (jobbról futva jön, középre lép, kezében perga-
ment. Szavalni kezd).

Im teljesült királynénk szívevágya !

ERZSÉBET (haraggal).

Rossz vers ! . . . Elég !

KÓRA (Pozdrovickyhoz).

Hát megbolondult? Óh szentséges ég!

JÁNOS.

Éljen sokáig a magyar király!

MIND (csoportosulás).

Éljen! Éljen!

POZDROVICKY (bután néz maga elé.)

Hát hol késik a pozdrovicki vár?

(Függöny.)

MÁSODIK FELVONÁS.

(A prágai királyi palota kertje. Jobboldalon a kastély egyik szárnya, két faragványos ajtóval, mind-egyik ajtóhoz néhány lépcső vezet föl. A szín középső részén jobbról és balról egy-egy rózsalugas. Közöttük gyeppad. A szín bal sarkában kápolna. Lombos fák, virágok. Jobbra és balra utak. Történik: késő nyári délután, az első felvonást követő napon. A függöny felgördültekor a kápolnából zsolozsma hallatszik.)

ELSŐ JELENET.

*Károly Róbert, Lőrinc, Szécsényi, cseh urak;
utóbbiak hátul csoportban.*

KÁROLY (Lőrinchez).

No vajda, mit búsulsz?... Azt bizd a lóra!
Kergesd a bút. Ugorj ki hát alóla!

LŐRINC.

Nagy — jó uram, könnyű a szó, ha már
Elérted azt, amit te akartál.

KÁROLY.

Csak félig értem el, még nem egészen.
Föl a fejet fiú, büszkén, merészen!
Míg engemet látsz, addig te se félj.
Míg engemet látsz, addig te remélj!

LŐRINC (hálásan).

Uram!

KÁROLY.

Ma még kettős csatát nyerek:
Megszerzem néked Máriát, gyerek,
S nekem Beatricet.

LŐRINC.

Ah, hisz a tiéd!

KÁROLY.

Értsd meg: nem adta még nekem szívét.

LŐRINC.

De jó uram, nem tudtad ezt előbb?

KÁROLY.

Dehogynem.

LŐRINC.!

Akkor mért kérted meg őt?

KÁROLY.

Azt akarom, hogy ne csábítsa pompa
 S a trónnak fénye, — úgy hulljon karomba!
 Akarom, hogy mint egy király arája,
 Szíve szerelmét én bennem találja,
 Ki itt csak egyszerű vezér vagyok!
 S a míg feléje büszke trón ragyog,
 Áldozza azt föl szíve szerelméért
 S Károly Róbert királyt Róbert vezérért.
 Ha inkább kell neki egy szív hűsége,
 Mint a királyi trón, a pompa, kegy:
 Lehull az álarcz s tudni fogja végre.
 Hogy a király s Róbert vezér csak egy!
 Ha nem: királynak lesz a hitvese;
 A szívé: a vezéré, — sohase!

LŐRINC.

Most ismerlek rád, én nemes királyom!
 Álarc alatt is a királyt találom!

(Harangszó, hármas harsonaszó.)

KÁROLY.

Jön a menet.

MÁSODIK JELENET.

*Voltak, János, Beatrice, Erzsébet, Mária,
Malvin, Kóra, Pozdrovicky, fényes kíséret
jön a kapun.*

BEATRICE (a mellette haladó Jánoshoz.)

Úgy félek! . . . Istenem!
Károly királyt én nem is ismerem
S most eljegyezték véle . . .

JÁNOS.

Csitt, húgom.
Ehhez nem értesz. Én jobban tudom:
Mily nagy szerencse, mely házamra vár,
Hogy itt keres arát a nagy király.

BEATRICE.

A nagy király, kit nem is ismerek!
(Sóhajtva.) Szerencse?

JÁNOS.

Lám, gyerek vagy még, gyerek! (Fenn.)
Magyar urak, im helyt állunk szavunknak!
Üdvöt királytoknak, nektek, magunknak!
A kápolnában vár a pap. Imája
Hozzon áldást a cseh s magyar hazára.
Itt a menyasszony, ám a vőlegénye
Távol van! Nos, ki lép az ő helyébe?

KÁROLY (meghajol).

Engem bizott meg, hogy helyettesítsem;
S az esküből ő nem tagad le mit sem,
Mit én teszek. Ez itt csak formáság.
Ha majd elértük a magyar hazát:
Visegrádon én visszalépek és
Ott lészen az igazi frigykötés,

JÁNOS.

Fel hát az eljegyzésre! Jőjjetek!

BEATRICE.

Bátyám, úgy félek... Én úgy reszketek!

KÁROLY (Beatrice mellé áll. A menet indul a kápolnába).

ERZSÉBET (Malvinához).

Ó, hogy ez órát is meg kelle érnem!
S jó arcot vágnom, — amíg forr a vérem! —
Mutatva, hogy szívem szerint megyen,
Hogy ő magyar királyasszony legyen!
Mily fájdalommal telve minden óra!

POZDROVICKY (Kórához).

Felnyársal a szemével. Nézze Kóra.

ERZSÉBET.

Mindenben a hibás csupán te vagy.
Te Pozdrovicky és te Kóra!

POZDROVICKY (mentegetőzve).

Óh!

ERZSÉBET (Kórához).

Te Éva! (Pozdrovickyhez.) Te kígyó!

MALVINA.

Kígyó! Kígyó!

ERZSÉBET.

Bizonynyal Kórát csókra hívtad újra,
S bizonynyal Kóra, te a csókba fulva,
Parancsomat nem teljesíthetéd
S feledted Beatrice őrizetét.

(Belép a kápolnába, miközben tiltó mozdulatot tesz Pozdrovicky és Kóra felé, a kik szintén be akarnak menni a kápolnába.)

HARMADIK JELENET.

Kóra, Pozdrovicky.

POZDROVICKY (nagyot sóhaj).

Hej, Kóra lelkem, amint észre vettem,
Kipottyantunk a kegyből mind a ketten.
Úgy érzem magam, mint a dalia,
Akit ledob a büszke paripa.

KÓRA.

S én úgy érzem magam az este óta,
Mint egy iciny-piciny madárfióka,
Midőn a selymes fészekből kifordul.

POZDROVICKY (ránéz).

Madárfióka? . . . Hm. Az függ a kortul!
 Mikor lesz már madár, ha most fióka?
 Az öreg csóka soh'sem ifju csóka;
 A vaskos tréfa soh'sem játszi móka;
 Magácska jó madár, de nem fióka.

KÓRA.

E durva hang!

POZDROVICKY.

Lám! Sulyos is, meg durva!
 Az igazság nem jár selyem-mondurba!
 S ha súlya nincsen, elszáll izibe,
 S a kimondó fejét hogy töri be?
 De mit veszekszünk? . . . A fő, Kóra lelkem,
 Hogy a kegyből kiestünk mind a ketten.
 A királyné vésztjóslo szemével
 Úgy néz reánk, mint fürgeteges éjjel
 Fekete felhő két szomorú fűzre,
 Amely az árok szélén van letűzve.
 Megsemmisült a terve, régi vágya.
 A bünbakot csak mi kettőnkbe látja!
 És mindezeknek im ki az oka?
 A kis madárfióka!

KÓRA.

Én?

POZDROVICKY (haragosan).

Maga!

KÓRA.

Tán annak is, hogy ócska volt a verse!

POZDROVICKY.

Megtiltom, hah, hogy ócskának nevezze!

KÓRA.

Ha meg is tiltja, ócskaság marad.

POZDROVICKY.

Szívembe markolt... Ah... örök harag...

KÓRA.

És azt is én okoztam, persze — persze, —
Hogy rossz időben s rosszkor jött a verse!

POZDROVICKY.

Vigyázott volna Beatricere jobban,
S most másnak szólna a zsolozsma ottan.

(A kápolnára mutat.)

Ha a magyar urak őt meg se látják,
Nem szórja ránk királynénk szörnyű vádját...
Meggérték volna Máriát. Simán
Megtörtént vón mit asszonyunk kíván.
Okuljon hát a szörnyű büntetésen:
Most újra nem lehet a feleségem.

KÓRA (büszkén).

Nem is kell!...

POZDROVICKY.

Ah!... Való?... Dicső egek!

KÓRA.

Határoztam... Beatrice-szal megyek.

POZDROVICKY.

Az ég vezesse lépteit, de messze...

KÓRA.

S hogy jókedvét poéta úr elveszse...

POZDROVICKY.

Nos?

KÓRA.

Vissza sem jövök...

POZDROVICKY.

Ah... Nem lehet!

Igaz?... Való?... Ha egy kicsit szeret,
Ó mondja, hogy igaz!

KÓRA (büszkén).

Ott maradok.

POZDROVICKY (nagyot sóhajt).

Ilyen csapás! — Ó árva magyarok!

KÓRA.

És férjem is lesz ám az új hazán.

POZDROVICKY.

Ne mondja! Édes Kóra, igazán?
Már harminc éve, hogy a jegyesem,
De nem volt eddig egy oly hire sem,
Amelynek így örültem volna tán.
Az első szép perc harminc év után!
Hát elveszik?

KÓRA (büszkén végignézi).

Igen . . . S még mit akar?

POZDROVICKY.

Már megszületett az a bús magyar,
Aki magát oltárhoz vezet?

KÓRA (mint előbb).

Itt van velük.

POZDROVICKY.

Irgalmazzon neki

Az ég ura!

KÓRA.

Ah . . . durva földi lélek!
Ilyen emberrel többet nem beszélek!
(Indul a kápolna felé.)

POZDROVICKY (gúnyosan meghajol).
 Bocsánatot és engedelmet kérek.
 (Kóra el a kápolnába.)

NEGYEDIK JELENET.

*Pozdrovicky egyedül, gondolkozva a gyep-
 padra ül.*

POZDROVICKY.

Baj van öreg . . . A pozdrovicki vár
 Enyém se volt még s ím enyém se már.
 Úgy elröpült, hogy a nyomát se látom.
 Szedd össze most az eszedet barátom.
 A királyné haragszik. Reszketek,
 Ha rám néz, mint a vészes fergeteg.
 Mit kéne tenni? . . . Hej, mit kéne tenni?
 (Egyszerre dühösen fejbe vágja magát.)
 Buta vagyok! Nem jut eszembe semmi!
 (Nagymártoni és Márta jönnek.)

ÖTÖDIK JELENET.

Pozdrovicky, Nagymártoni, Márta.

MÁRTA.

Megállj! . . . (Nagymártoni megáll.)

MÁRTA (erősebben).

Megállj!

NAGYMÁRTONI (morog).

Már rég megálltam én.

MÁRTA.

A mentén felcsúszott a rókaprém.

NAGYMÁRTONI (alázatosan).

Hát igazítsd meg édes gyöngytyukom.

MÁRTA (rángatja a mentéjét).

Simon! Simon! . . . Valóban nem tudom,

Miként lehet valaki ily ügyetlen?

Simon, te még a sírba döntesz engem!

NAGYMÁRTONI (morogva).

Ha így rángatsz, hát én dülök le, nem te.

MÁRTA.

Aztán mily ráncos, Istenem, e mente!

NAGYMÁRTONI (pislog).

Ami öreg, az ráncos.

MÁRTA (összeszorított ököllel).

Hah . . . Simon!

NAGYMÁRTONI.

Ó, semmi célzás, édes gyöngytyukom . . .

(A kápolnában fölhangzik a Te Deum.)

MÁRTA.

Hallod Simon? — ott bent már zeng a zsoltár...

Megkéstünk. Ennek is oka te voltál.

NAGYMÁRTONI.

Nono . . . Ne engem, önmagad, okozzad.

MÁRTA.

Te öltözködtél három óra hosszat!

Te vénasszony! . . .

NAGYMÁRTONI.

Nekem mondod te? Szép.

Eszembe jut a bagoly s a veréb.

MÁRTA.

Ne jusson az eszedbe semmi, érted?

NAGYMÁRTONI.

Az eszemet is elfelejtsem érted?

MÁRTA.

Simon! . . . Te lázadó! Te pártütő! . . .

Hah, így beszélsz?

NAGYMÁRTONI.

Nagy ég!... Milyen tődő!...
(Pozdrovicky felé.) Ez azt' az asszony!...

MÁRTA.

Érjünk csak haza:
Kitűnik, hogy kinek van igaza.
No várj!... No várj!... Hát itt még meddig
[állunk?
Jőjj, már haragszik ránk dicső királyunk,
Hogy ily későn jövünk...

NAGYMÁRTONI (köhécselve meglöki és Pozdrovickyra mutat,
aki a «királyunk» szó hallatára felkapja a fejét, aztán úgy tesz,
mintha nem hallotta volna.)

MÁRTA (ajkába harap).

Simon, siess!... (El Simonnal a kápolnába.)

HATODIK JELENET.

Pozdrovicky, majd Kóra.

POZDROVICKY.

«Dicső királyunk?» Ah... No nézd! Mi ez?
Hát a magyar király is itt vagyon?
Hahó... Ezt én titokba nem hagyom!
Ne te, ne!... Itt van a magyar király...
Bár elrepült a pozdrovicki vár,

Nem kell kétségbeesnem még azér' . . . ,
 Ahogy elszállott, épp úgy visszatér! . . .
 No né! . . . Itt a magyar király . . .

(Kóra jön a kápolnából.)

Hej Kóra!
 Nem is néz rám, én árva halandóra?
 Olyan ujságot mondok Kóra lelkem,
 Hogy felugrik az ég boltjára menten,
 Az ég ívén táncot kereng legott
 S lerúgja onnan mind a csillagot! . . .
 Képzelve csak, mit kelle hallanom!
 — Károly Róbert király is itt vagyon
 A magyarok között! . . . No, Kóra? . . .

KÓRA.

Szent ég!
 Ha ő az! . . . Még királyné lehetnék . . .

POZDROVICKY (felkacag).

Hogy ugrik! . . . Már az égig meg se áll.

KÓRA.

Jó Pozdrovicky, melyik a király?

POZDROVICKY.

Azt nem tudom.

KÓRA.

Ó, ez a sejtelem!
 Érzem, hogy ő a magyar fejdelem!
 Csak vélem táncolt tegnap este, vélem.
 Beatricet is ő érte hagytam el.

POZDROVICKY.

Hm... Azt hiszi? No lám: még majd meg-
 Hogy Kóra ül a magyar trónra fel. [érem,

KÓRA.

Megint így? Ó, mily durva, bárdolatlan!

POZDROVICKY.

Őszinte csak! Az voltam, s az maradtam.
 Az eljegyzésnek vége! (Hátrább vonulnak.)

HETEDIK JELENET.

*Voltak, Beatrice, Károly Róbert, Erzsébet,
 Mária, Malvin, Lőrinc, Szécsényi, Nagy-
 mártoni, Márta, főpapok, papok, udvar-
 hölgyek, főurak, apródok, testőrök.*

KÓRA (Pozdrovickyhez).

Szűz anyánk!...

Királynénk mily szemekkel néz reánk!...

POZDROVICKY.

Mutassa meg: melyik az a magyar,
Akit magácska férjeül akar.

KÓRA (Nagymártonra mutat).

Az ott.

POZDROVICKY (elfojtott kacagással).

Simon?

KÓRA.

Az.

POZDROVICKY (félre).

Ó, mily oktalan! . . .

Ha tudná, hogy már felesége van . . .

(A menet az ajtóhoz ért, Beatrice lesütött szemmel haladt odaig. Most megáll, szemével Károlyt keresi. Aztán el. A menet, kivéve Károlyt, Lőrincet, Erzsébetet, Malvint, el az ajtón.)

NYOLCADIK JELENET.

*Károly, Róbert, Lőrinc, Kora, Pozdrovicky,
Erzsébet, Malvin.*

(Károly, Lőrinc, a szín jobb sarkában az első ajtónál állanak, a többiek a bal előtérben, ahol Erzsébet Pozdrovickyt és Kórát halkán leokézteti.)

KÁROLY (Lőrinchez).

Most már Beatrice a király arája.

Eddig kivitem im a tervemet.

De, hogy szerelmét én bennem találja
 És hogy szívét a vezér nyerve meg:
 Ez most a cél. Ez lesz a próbakő,
 Hogy hát valóban angyal-e e nő?
 Úgy sejtem az! Te mit gondolsz gyerek?
 LŐRINC (rá se figyel, bajuszát rágja és gondolataiba mélyen
 elmerülve áll).

KÁROLY (szünet után).

No?

LŐRINC (nem felel).

KÁROLY (megrázza).

Alszol? . . .

LŐRINC (ránéz).

Én? . . . Én figyelek szavadra . . .

KÁROLY.

Mit gondolsz?

LŐRINC (kitörve).

Mit gondolok?

Hogy hülyeség volt az egész dolog!

KÁROLY (elhülve).

Micsoda?

LŐRINC (még dühösebben).

Hülyeség — mondom — csak az!

Mert hogy merészel egy ilyen kamasz,

Fejét, eszét veszítve, messze hányva,
 Begabalyodni egy királyleányba?!

KÁROLY.

Ki a kamasz?

LŐRINC.

Én ... én ... Ki volna más?

KÁROLY.

Eszed vesztéd?

LŐRINC.

Csak most látod? Csodás!

Bolond vagyok!

KÁROLY.

Nem erről van szó.

LŐRINC.

Igenis

Erről van szó! ... Erről! ... Ezerszer is.

KÁROLY.

Eh ... Térj magadhoz Lőrinc!

LŐRINC.

Könnyü néked!

Amit akarsz, azt biztosan eléred!

De én! ... De én!

KÁROLY.

Eredj. Szégyeld magad!
 Megérem, hogy szemedben könny fakad.
 Kislelkű ember!... Eh, fel a fejet!
 Nem látod-e, hogy itt vagyok veled?
 Tied lesz Mária: Itt a kezem!

(Kézét nyújtja.)

LŐRINC (hálásan megszorítja).

Királyi kéz!... (Fejéhez kap.)
 Nagy Isten! Az eszem!...

KÁROLY (kacag).

Megint elvesztéd?

LŐRINC.

Ó, majd megtalálom,
 Ha Mária lesz, mint mondád, a párom.

(El ketten.)

KILENCEDIK JELENET.

Voltak, Károly és Lőrinc nélkül.

ERZSÉBET (folytatva eddigi halk beszédét).

Már évek óta szívem vágya, terve,
 Hogy hugomat Károly király vigye.

S midőn a követeknek szíve nyerve,
Épp akkor toppan Beatrice ide!
Máriáé a jog!... Igen, a jog!
Vencel királynak leánya vagyok,
Hugom, Mária hercegnő is az!
Atyánk magyar király vala...

MALVIN.

Igaz!

ERZSÉBET.

A trónjáról Károly Róbert üzé el...
Szívemnek régi vágya volt tehát,
Hogy visszanyerjük Mária kezével
Atyánknak elveszített trónusát...
És most Beatrice mindent összerontott!
De nem okozom azt a kis porontyot:
Való, hogy szebb és bájosabb hugomnál.
Mindenben a hibás te voltál:
Te Kóra! és te Pozdrovicky, te!

(Szörnyűködve Malvinhoz.)

Beatricet kellett vón' őriznie
És csókolódzott Pozdrovickyval!...

POZDROVICKY.

Királyném... esküszöm az égre...

ERZSÉBET (haragosan).

Csitt!

POZDROVICKY.

Én olyat mondok, amely fölvidít...

ERZSÉBET (dobbant).

Hallgass!...

POZDROVICKY (kétségbe esve).

Ugyan! Olyat mesélek, mely érdekel.

ERZSÉBET (szánalommal).

Mit tudsz, te szolgalelek?

POZDROVICKY.

Hm...hm...Hogy mit tudok? Sokat tudok...

Felség, királyné lehet még hugod!

Kihallgatám a magyarok beszédét.

A magyar asszony, míg dorgálta férjét,

Kibökkenté a nagy szóáradatban,

Hogy Károly Róbert, a király is itt van.

ERZSÉBET, MALVIN (meglepve).

Ah!

ERZSÉBET.

Ebből lehet még valami!...

Vigyázzatok... Titokba tartani!

És melyik a király?

POZDROVICKY.

Habár a nyelve
Vigan kalimpált — ez egyet lenyelte.

MALVIN (fejét rázza).

Lenyelte a királyt?... Ez meglepő.

ERZSÉBET (gondolkozva).

Károly Róbert!... De melyik lehet ő?...

Eh, nem töröm fejem'. Bármily uton,

Ez órában a titkot megtudom!...

— És mit nyerek, ha felfedeztem őt?

Az eljegyzés már megvolt az előbb...

Haha... Az eljegyzés felbontható!

A cselszövés, az ész mire való?

Itt a király! Ez fordít már a dolgon.

Előre! Rögtön kivetem a horgom!

(El Malvinnal.)

POZDROVICKY (Kórához).

Magyar királyné, jön, avagy marad?

KÓRA (fejével biccent, aztán büszke főtartással a 2. ajtón el).

POZDROVICKY (kacagva néz utána).

S én eljegyeztem ezt a madarat! (El a 2. ajtón).

TIZEDIK JELENET.

Károly és Szécsényi jönnek.

KÁROLY.

Siess Tamás, a kertbe jőjj velem.

(Lejönnek a lépcsőn.)

SZÉCSÉNYI.

Mért hagytad ott Beatricet hirtelen?

KÁROLY.

Akarom látni e gyermek-leányon,
 Hogy érzi-e, ha elmegyek, hiányom'?
 Ha megkeres s utánam jön ide,
 Úgy félig-meddig az enyém szíve.
 Eddig csupán barátjának nevez.
 Az én célom, világos, hogy nem ez!
 Akarom, hogy szívében rózsza nyiljon,
 Melyen dús harmat gyöngye rengedez.
 Imádom, mert a lelke szűzi liljom!
 Mint angyal szárnya tiszta, hófehér!
 Szerelmével — nincs kincs, amely felér!

BEATRICE (jön az 1. ajtón két udvarhölgygyel, megáll a
 lépcsőn, kutatva néz körül).

SZÉCSÉNYI (súgva).

Király... Beatrice... Nézd... Téged keres.

KÁROLY (a gyepadra ül).

Jó jel! Tamás, te fuss, rohanj...

SZÉCSÉNYI.

Helyes... (Elsompolyog.)

BEATRICE (észreveszi Károlyt halkán).

Ott ül Róbert vezér. (A hölgyekhez.)

Maradjatok...

Ha a királyné hivat: Itt vagyok.

(Üdvarhölgyek el.)

TIZENNEGYEDIK JELENET.

Beatrice és Károly Róbert.

KÁROLY (a gyepadon ül, fejét tenyerébe hajtva, gondolkodni látszik).

BEATRICE (lábujjhegyen lejön a lépcsőn, szünet után, magában).

Ki tudja mért búsul szegény vezér?

(Elfojtott kacagással.)

A homloka csaknem a földhöz ér.

(Leszakít egy rózsát.)

Hm... Észre vesz tán, ha a feje koppan.

(Károly felé dobja a rózsát.)

Eh, elhibáztuk... Egyet még, — de jobban!

(Megdobja Károlyt.)

Kemény feje van!... Ej ha, fel se néz...
Nesze neked, te bánatos vitéz!...

(Még egy rózsát dob.)

Utolsó próba! Ez tán eltalálja...

(Egész marok rózsát dob a királyra.)

KÁROLY (felugrik).

Ki az? Te vagy, királyom szép arája?

BEATRICE (egyszerre elkomolyodik).

Ne szólíts így!... E név oly idegen.

KÁROLY.

Megillet!

BEATRICE.

Ámde olyan hidegen

Hangzik fülembe: — «a király arája»...

Ne emlékeztess jó vezér reája...

KÁROLY.

Magad beszélted nékem tegnap este,

Hogy királyomról álmodál gyakorta.

A szót kis ajkad lázasan kereste.

BEATRICE (búsan leszakít egy rózsát).

Az tegnap volt.

KÁROLY.

Megváltoztál azóta?

BEATRICE (lázasan).

Hallgass! Ne faggass! Csitt... Hagyd ezt
[a dolgot!
«Király arája»... Ó, milyen hideg!...

KÁROLY.

Hideg és mégis égeti a torkod!

(Szünet.)

BEATRICE (a kezében levő rózsát tépdesi).

KÁROLY.

Nem szánod azt a rózsát?...

BEATRICE (dacosan).

Nem!... Minek?! (Szilajon tépi a rózsát.)

Úgy kell neki! Miért olyan nyugodt?

Miért olyan derült az átkozott!...

Irigylem, mert kacag! hah... összetépem!...

Irigylem, mert ez boldog:... összelépem!

(Bátapos a rózsára.)

No látod? Most már széttaposva szirma...

Nem hallod-e? Úgy tetszik, mintha sirna!

Ha a szememben izzó könnyet hordok:

Zokogjon és ne legyen ő se boldog!...

KÁROLY.

Ne töltsd e kis rózsán haragodat.

Azzal, húgom, te nem léssz boldogabb!

A szenvedőnek nem vigasztalás,
Ha gyötrődik agyonkinozva más.

BEATRICE (részvétellel).

Szegény kis rózsza . . .

KÁROLY.

Szép húgom, no látod:
Már meg is szántad ezt a kis virágot . . .

BEATRICE.

Meghalt szegény . . .

KÁROLY.

Irgalmatlan valál

BEATRICE (elmélázva).

A szenvedésnek vége: a halál.

KÁROLY.

Gyermek vagy! . . .

BEATRICE.

Ó, a gyermek elmaradt
Mellőlem ott a szent falak alatt.
A kápolnában hagytam az elébb,
Midőn vezér, melletted térdelek . . .

(Végigsimítja homlokát.)

Mily furcsa, hogyha rája gondolok . . .
 Istenkisértő volt ez a dolog:
 Veled jegyezett el a pap . . .

KÁROLY.

Igen . . .
 Én térdelék: — királyom nevében.

BEATRICE (halkan ismétli).

Te térdelél — királyod nevében . . .
 (Szünet.)

KÁROLY (szakadozottan, mintha magába akarná fojtani).
 Hogy fel nem ugrék, Istenemre mondom,
 Nagy áldozat volt . . . Eh, magamba fojtom! . . .
 Én térdelék veled — másnak nevében!
 Veled, akit szívemnek belsejében
 Imádok, mint pogány a napkorongot . . .
 (Mintha megijedne.)
 Bocsásd meg, hogy ilyet a szemedbe mon-
 [dok . . .

Eszem veszítém . . . Isten! Elfeledtem,
 Hogy a király arája áll előttem . . .
 (Beatrice a lugasnak támaszkodva, emelt fővel hallgatja.)
 Én térdelék — veled! . . . Irtóztató! . . .
 Szeretlek, imádlak! . . .

BEATRICE (örömmel).

Vezér! E szó . . . (Hirtelen elhallgat).

Földes: A király arája.

KÁROLY.

Bocsáss meg... Elragadt az indulat,
Amely nem ismer zsarnok kényurat...
Szolgád vagyok, s te a király arája!...

BEATRICE (kis szünet után, álmodozva).

Mellettem térdelél a kápolnába...
S én azt hívém... milyen bohó vagyok, —
Hogy a fejedén glória ragyog.
Az ablakon bekandikált a nap,
Imáját halkán morzsolá a pap,
Zsoltosma zsongott, szólt az orgona,
Belé morajlott az urak sora...
S én elfelejtém a magyar királyt...
Szemem előtt eltűnt a fényes oltár...
Csak egyet láttam és az... az te voltál!
S e pillanatban azt képzeltem én,
Hogy nem Károly, — te vagy a vőlegény!
(Megbánja amit mondott, fölkacag.)
Kacagtató... Haha... Bohó dolog...
Kacagnom kell, ha rája gondolok.
Csak tréfa volt!... Ne hidd!...

KÁROLY.

Szentséges ég!...
Kacagsz, amíg szemedben könyecsepp ég.

BEATRICE (szeméhez kap).

Hazudsz! — Vagy én hazudom, úgy lehet...

KÁROLY.

Törüld le szép leány a könnyedet.
Álmodtál ébren ... Nos, ez az egész.

BEATRICE (búsan).

Csak álom volt ... Itt a felébredés.

KÁROLY.

Ha udvarunkba érsz, s ott megtalálod
Jövendő férjedet, urad', királyod',
Kinek hatalma nagy, mindenható,
Pompája, fénye, szemkápráztató:
Ez álmot a trón lépcséjére ejted
S amíg magasan ülsz, ott lent felejtet.

BEATRICE.

A fény nem boldogít, mert szerte foszló;
Utána jön a kegyetlen poroszló:
A vak sötét, a csalódásnak éje,
Hogy börtönébe lelkünket kísérje.
No nézd ... Az ég ívén még ott a nap.
De már nagy útján lefelé halad.
Ha meghal: vére szétfut az egen
S nyomán az éj, mint gyászfátyol megyen.
Fénykoszorúját most rám dobja még
S bár arcomon fényes sugára ég
S hevét bár érzem és e lángolás
Oly észbontó, oly kincses, oly csodás:

Szívembe mégse önti melegét!
 Fényén nem oszlik benne a sötét!...
 S mit pompa nékem? Az csupán vakít.
 Hogy is tehet boldoggá valakit?
 Vagy kell-e pompa szebb, mint az, mi itt van?
 Bólongató fák árnyas menhelye.
 Megáll a szellő bűgő lombjaikban
 S a sok levél együtt susog vele.
 Ezer virág nyit illatot lehelve,
 A légbe enyhe balzsamot keverve.
 Virág kacag, szellő susog s a fák
 Zizegve zengnek bűbájos danát...
 A természet pompája nagy, magasztos,
 Ó, a király pompája csöppnyi ahhoz!
 Annak szépségén enyhülés fakad,
 De boldogságot... egyikük sem ad!

KÁROLY.

Miért e könnycsepp selymes szempilládon?
 Miért búsulnál hugom eleve?
 Nem ismered, nem láttad még királyom!
 Ki tudja, tán boldog leszel vele.

BEATRICE.

Nem láttam még, de gyűlölöm!...

KÁROLY.

Ohó!

BEATRICE.

Nem ismerem, de átkozom!...

KÁROLY (kacag).

Bohó!... Te gyermek...

BEATRICE.

Nem vagyok az, — láthatod.

Egy perc alatt cseréltem alakot,

Midőn ottbenn mellettem térdelél...

TIZENKETTEDIK JELENET.

Voltak, Kóra.

KÓRA.

A királyné hivat Róbert vezér.

KÁROLY (megfordul).

A királyné hivat? (Félre).

Ördög vigye!...

Haj, ennek is épp most kell jönnie.

(Beatricehoz.)

Mikor láthatlak utoljára ma?

Mert én, amint leszáll az éjszaka.

Lőrinc vajdával távozom haza.

BEATRICE (megdöbben).

Miért?

KÁROLY.

A küldetésnek vége már.
Otthon nehéz állásom gondja vár.
Ti is indultok néhány nap alatt.
Simon s Tamás úr addig itt marad,
Hogy Visegrádig elkísérjenek,
Ahol Károly király vár tégedet,
S az eskető érsek, a nép, az ország,
Hogy hódolásuk lábaidhoz hozzák...
Mikor látlak?

BEATRICE.

Lejövök ide én.
Várj rám az est-harangszó idején.

KÁROLY (az égre néz).

Nincs messze már — és mégis messze van...
Úgy érzem...

BEATRICE.

Légy itt!... Ne felejtsd szavam. (Indul).

KÁROLY (meghajol).

Parancsod szent, királyom szép arája.

BEATRICE (megáll, búsan néz maga elé, aztán lassan felmegy
a lépcsőn).

KÓRA.

Hercegnő, ott fent kis galambja várja.

BEATRICE.

Nem kell... Kergesd el! (El Kórával a 2. ajtón).

KÁROLY (utána néz).

Vergődik, — szeret!

TIZENHARMADIK JELENET.

Károly; Erzsébet, Malvin jönnek az 1. ajtón.

ERZSÉBET (Károlyhoz).

Hivattalak. Beszédem van veled.

KÁROLY (megfordul).

Bocsánat... Most indultam ime hozzád.

Sürgős hívásod s gyors jövedeled

Kíváncsiságom szerfölött fokozzák.

ERZSÉBET.

S hidd el vezér, hidd el, hogy nem ok nélkül!

(Malvinához sűgva).

Már sejti. Nézd elsápad.

MALVIN.

Feje szédül!

ERZSÉBET (Károlyhoz, nyomatékkal).

Ha egy garázda nagyzolót kilesnek
 S lerántják álorcáját a híresnek:
 A léhűtő meghökken egyhamar...
 De ha az álarc egy királyt takar
 És azt lerántják: a király kacag...
 Róbert vezér kacagnod már szabad.

MALVIN (elfojtott kacagással).

Szabad!

KÁROLY (pillanatra összeráncolja homlokát, aztán nyugodtan).

Ez furcsa s módfelett fonák.
 Hát a királyt neked elárulák?

ERZSÉBET.

Azaz, hogy téged.

MALVINA.

— Úgy van!

KÁROLY.

Engemet?

Kacagnom most, csupán csak most lehet.

(Kacag). Te bennem sejtetted a királyt? Mesés!

Én és király? — Királyi tévedés.

Jó, hogy tudom. Okulok majd e dolgon:

A fejemet ezentúl fönнен hordom,

Dobbantva járok, büszkén peckesen,
 Hogy még a föld is összereszkessen!...
 Szegény ország, százszor szegény haza,
 Amelynek én volnék a támasza!...
 Én és király!... Ó, megsértett király úr!...
 Ki ültetett fel, felség ily galádul?

ERZSÉBET (Malvinához).

Sejtésünk, amint látom...

MALVINA.

Helytelen.

ERZSÉBET.

A sejtelem csak azért sejtelem,
 Hogy egykoron csalódássá legyen.

(Károlyhoz.)

De nem tagadhatod, hogy a nemes
 Károly király közöttetek vagyon.

KÁROLY.

Közöttünk? Hm... közöttünk... ó, nagyon!

ERZSÉBET.

És melyik az?... Őszinteséget várok.

KÁROLY.

Királyné, az őszinteség oly árok,
 Melyet mindenki bölcsen elkerül.

Ha egy nekiront mégis emberül:
 Nyakát kitörve szépen elterül.
 Nos, megbocsáss felséges asszonyom,
 Ha a nyakamat nem kockáztatom
 S az árokba csak pillantást vetek,
 Azaz, hogy vettetek majd véletek.
 Föltételem, hogy mind titok marad!

ERZSÉBET.

Úgy lesz. Ne félj vezér. Várom szavad!

KÁROLY (Malvinára néz és hallgat).

ERZSÉBET (ist Malvinának, mire az hátra vonul).

KÁROLY (előre jön Erzsébettel).

Van egy vitéz és annak két keze,
 Minden kezén öt ujj...

ERZSÉBET.

Hisz ez mese!

KÁROLY.

Egyik ujján gyűrű, azon címer
 Károly Róbert király betüivel.
 Középen Anjou-liliom kiválya...
 Aki ezt hordja —

ERZSÉBET (örömmel).

Magyarok királya!

KÁROLY.

Van egy vitéz és oldalán egy szablya,
A fegyverművészet legszebb darabja.
Pengéjén lilium és struccmadár...
Aki ezt hordja —

ERZSÉBET.

A magyar király!
És melyik az?

KÁROLY.

Nem mondhatom meg azt.
Megadtam a jelet: — ha érdekel, kutasd.

TIZENNEGYEDIK JELENET.

*Voltak ; Mária, Lőrinc beszélgetésbe
merülve jönnek az I. ajtón.*

ERZSÉBET.

És?

KÁROLY.

Csitt ! (Ajákára teszi ujját, Lőrincre néz).

ERZSÉBET (félre).

Ah... Mily ijedten néz feléje...
A vajda volna a király?... Nagy ég!

LŐRINCZ (Máriához).

S a megfagyott királyleány meséje?

MÁRIA (búsan).

Vitéz, az folytatását várja még.

LŐRINC.

Én folytatom, avagy te?

MÁRIA.

Te se, én se.

Magától megy a mesének szövése.

Minden mesének vége ugyanaz:

Halál, avagy boldogság, — ez, vagy az.

(Lejönnek a lépcsőn.)

ERZSÉBET (magában).

Ő volna a magyar hon fejedelme? ...

A titok kulcsa! Így már érthető

S világos tegnap esti ijedelme,

Midőn saját nevét feledte ő... (Fenn).

Jó vajda...

LŐRINC (feléje fordul).

Felség.

ERZSÉBET.

Nos, jöjj közelebb.

LŐRINC (hozzá lép).

Parancs ...

ERZSÉBET.

Hadd váltok néhány szót veled.

(Károly Máriához megy.)

Vitéz, mily bús vagy! Ó, ne vedd zokon.
Felhőket látok e szép homlokon.
Tán nagy a gondod?

LŐRINC.

Ó, irtózatos!

ERZSÉBET.

És a szemed milyen sötét, fagyos!

LŐRINC.

Sötét, fagyos, mert nem lát a jövőbe...
Sötét, fagyos a jövő is talán!

MALVIN (a háttértől Erzsébethoz lép).

ERZSÉBET (magában).

Meg kell tudnom, vajjon valóban ő-e?
Ujján gyűrű... Remek kard oldalán ...

(Lőrinchez.)

Bánt a jövő? Azt én felfedhetem;
Egy vén kuruzsló volt a mesterem.
Add csak kezed, vitéz...

LŐRINC (kezét nyújtja csodálkozva).

ERZSÉBET (forgatja Lőrinc tenyerét).

Az Istenér!

Mily izmos, mily kemény, erős tenyér!

(Eleresztí Lőrinc kezét, Malvinhoz sűgva).

Láttad a gyűrűt? Anjou-czímeres!...

MALVIN (csodálkozva, miután nem hallotta Károly előbbi
elbeszélését a kardról és a gyűrűről),

Anjou-címeres?... Ó, ez érdekes!...

LŐRINC (kérdő arccal néz rájuk).

S a jóslat?

ERZSÉBET.

Tűrelem. Várj csak vitézem.

Jövőd nem látja még szemem egészen.

Levente vagy, s mint hallám nagy, dicső;

A hősnél nem a kéz, a kard a fő.

Karddal jelent vet és jövőt arat.

Mutasd lovag, rántsd csak ki kardodat.

LŐRINC (kihúzza kardját és csodálkozva átnyújtja).

ERZSÉBET (Malvinhoz).

Nézd, struccmadár van a címer alatt.

Ő a király! (Átnyújtja a kardot Lőrincnek).

Ime!

LŐRINC.

S a jóslatod ?

ERZSÉBET.

Várj, nemsokára azt is megkapod.
Hadd gondolkozzam, — az sokat határoz.
Addig mehetsz, ha tetszik, Máriához.

LŐRINC (vállat vonva megy Mária felé).

ERZSÉBET (Malvinhoz).

Mily fölségesek, nézd, az arcvonási !

MALVIN.

Valóban !

ERZSÉBET.

Még járása is királyi !

MALVIN (elragadtatva).

Mily királyi !

LŐRINC (Máriához lép).

Kíváncsivá tett a felséges asszony.

ERZSÉBET.

S a hangja !...

MALVIN.

Mily királyosan beszél.

(Mária, Lőrinc elsétálnak jobbra.)

(Alkonyodik.)

TIZENÖTÖDIK JELENET.

Voltak, Mária és Lőrinc nélkül.

ERZSÉBET (gondolkozva).

Ő a király? De mit tegyek vele?
Mily cselszövésbe keverjem bele,
Hogy Beatricenak lánczait letépje
És Máriát jegyezze el helyébe?...

(Károlyhoz.)

Csak azt nem értem, hogy' s mikép lehet,
— Midőn királyod itt van, — hogy veled
Jegyezteté el a menyasszonyát?

KÁROLY.

No persze... persze... Ez kissé fonák.
Kevés hiányzik, hogy kacajt fakasszon.
De gondold meg csak, jó felséges asszony,
Neki országos dolga volt Budán
És tegnap este érkezett csupán.
Itt — én valék a követség feje,
S ha most egyszerre Beatricet vele
Jegyezik el, mindenki sejti már,
Hogy Lőrinc vajda maga a király.

MALVIN.

Igaz!

KÁROLY (hirtelen).

Fölséges asszony, más a baj!
Irtóztatós dolog... Jajaj!

Az én királyom szörnyen állhatatlan :
 Az egyik percben forr, miként a katlan,
 Ha tűzhelyén a pokol lángja ég,
 A másik pillanatban, — mint a jég.
 Alig toppant be tegnap, adta-lelke,
 Beatriceért a forróság kilelte.
 Megkéreté kezét velem. Ma már
 Felejtí Beatricet a csapodár...

ERZSÉBET.

Azért oly felhős a királyi homlok?!

KÁROLY.

No persze! Már ma Máriába bomlott!...

(Kifelé mutat.)

Ime! Hogy hódol, bókol, mily dicsőn!...
 Átkozza azt a percet, amidőn
 Megkéreté Beatricenak kezét...

ERZSÉBET (örömmel).

Ah... Így vagyunk? Nos, bátran tépje szét
 A rózsaláncot, hisz csak szó a szó:
 Az eljegyzés könnyen felbontható.
 Vigye oltárhoz Máriát királyod.

KÁROLY.

Fölséges asszonyom, csak nem kívánod,
 Hogy arcpirító szégyenét bevallja

És büszke, gőgös vasfejét lehajtva
Beatricenak bocsánatát esengje?

ERZSÉBET.

Ez volna, jó Róbert vezér, a rendje.
No mindegy, Beatrice-szal én beszélek.
Bohó gyermek-szív. Csöndes, szende lélek,
A lénye tiszta s mint az arca, szép:
Ő Máriáért, meglásd, visszalép.

KÁROLY.

Nem hinném, hogy beszéded rája hasson.
Add nékem a kegyet, felséges asszony,
Hogy én beszéljek véle szív-szerint,
Mert engem ő barátjának tekint.

ERZSÉBET.

Tedd meg vezér, de aztán sikeresen!
Nehogy tervemben újra megveressem!
Hálás leszek...

KÁROLY.

Jutalmat várok érte.
Dicsőt — ha már szavam célját elérte.

ERZSÉBET (Malvinhoz).

Hahaha... Nem kell semmi cselszövény.
Hogy ily simán megy: nem is képzelém.

TIZENHATODIK JELENET.

Voltak, Lőrinc és Mária.

LŐRINC.

Várom, felség, a büszke jóslatot.

ERZSÉBET.

Kiváncsi vagy lovag? Nos, hallhatod.

(Ünnepélyes hangon.)

Jövődnek útja fényes, mint a nap...

A lelked, szived, hősi vajda, rab...

Aki leláncolá, azt elveszed...

Király leánya lesz a hitvesed!...

Az akadály, mely köztetek nagyon,

Ne bántsa, vajda, lelkedet nagyon...

Ne gondolj rá, oda se nézz neki!

A jó Róbert vezér elkergeti!

LŐRINC (elkábultva áll, csodálkozva néz Erzsébetre, Máriára,
majd Károlyra).

ERZSÉBET (Malvinhoz).

No most gyerünk.

(Menésközben Lőrinc felé.)

Köszöntelek vitéz... (Malvinhoz kacagva).

Jósolni így nem volt nagyon nehéz...

Haha... Mi tudjuk... Ez remek, dicső!...

MALVIN (kacagva).

Pompás!

ERZSÉBET.

Hahaha... Nem is sejti ő,
Hogy megismertük... haha, mind a ketten.
Milyen ügyetlen!...

MALVIN.

Ah, de mily ügyetlen!...

(Mindketten el kacagva.)

LŐRINC (Károly felé indul, hálásan).

Óh...

KÁROLY (félre).

Hálálkodni fog... Jó lesz sietnem.

(Gyorsan el).

TIZENHETEDIK JELENET.

Mária és Lőrinc.

LŐRINC (Károly után kiált).

Vezér!... Az égre... — Mária, te érted?

MÁRIA.

Igen. A néném folytatá mesédet.
A királylány szíven eltünt a jég.

Mesénknek ezzel nem volt vége még,
 Mert a lovag, ki a fagyot elűzte,
 Az akadálytól búsan megriadt,
 Mely ott meredt a lányka és ő közte:
 A születés, a származás miatt.
 A folytatás a néném jóslata,
 Hogy a lovagnak tűnjék bánata . . .

LŐRINC.

Mert az övé, akit szeret, imád:
 Oltár elé viheti Máriát.
 E boldogság! . . . Hatalmas Istenem!
 Bolond vagyok, nagy ég? . . . Nem hihetem,
 Oly hirtelen jött. Úgy kell lenni mégis!
 Vagy álmodom? Te is hallottad?

MÁRIA.

Én is.

LŐRINC (hozzá rohan).

Szép Máriám, lelkemnek fényes álma,
 Ó, nézd, hogy épül valóságra válva.

MÁRIA.

Félek: Csak jóslat volt és semmi más.
 Nem a vég ez, csupán a folytatás.

LŐRINC.

De biztató és üdvöt rejteget.
 Ha nem is adja az egész eget,

De megmutatja csillagos mezét,
 Boldogság fényét permetezve szét.
 Szemedből mintha meny ragyogna rám!
 Én Máriám, én üdvöm, én arám! . . .

MÁRIA (boldogan).

E szó! . . . Mondd újra . . .

LŐRINC (átöleli).

Én arám, én éltem! . . .

MÁRIA.

Valaki jön!

LŐRINC.

Siessünk. (El mind a ketten jobbra).

TIZENNYOLCADIK JELENET.

*Károly, Márta, Nagymártoni, Szécsényi
 jönnek jobbról.*

KÁROLY (haraggal).

Nem reméltem,
 Hogy árulóm akad közöttetek.
 Avagy talán ti azért jöttetek
 Velem, hogy megdöntsétek tervemet?

NAGYMÁRTONI (Márta felé).

Hallod? . . . Asszony, tartsd féken nyelvedet!

MÁRTA (megáll, felbőszülve).

Simon, Simon!

NAGYMÁRTONI (pislogva).

Ő nyelvelt, király!

MÁRTA (szepegeve).

Te rám fogod? Ó, ez megöl! . . . Ez fáj!

(Pattogva.) Simon, hazug vagy! Az minden

[szavad!

Te árulád el! Úgy van! Ne tagadd!

Így volt király: Ott ült a gyeppadon

A poéta s fülelt a gaz nagyon.

A kápolna felé menénk mi ketten;

Én csöndesen mint szoktam, szótlantul.

Simon pörölve ódalgott mellettem

S engem szidott, ahogy szokott, vadul.

Tehát a kápolna felé tartottunk,

Csöndben és szótlantul, ahogy mi szoktunk.

Egyszerre csak Simon az átkozott,

Rám ordított, ahogy már ő szokott:

«Siess! Vár a király!» S ezt az ebadta

Ármányos Pozdrovicky meghallotta!

KÁROLY.

Így volt?

NAGYMÁRTONI (pislog).

Igen. Természetes . . . Hiszen
Addig beszél, míg én is elhiszem!

SZÉCSÉNYI.

Úgy volt, ahogy volt. Vége úgy is az,
Hogy elárultatánk. Ez egy igaz.

KÁROLY.

Szerencse még, hogy elháríthatám
Magamról a gyanut s nem sejt arám
Semmit. Előtte titok a titok.
— Eddig csak kértem, most parancsolok!
Egy szót se többet a dolog felől,
Mert egész tervem akkor szerte dől,
Lőrincnek üdve s az enyém vele.
Ne ártsátok magatokat bele!
Bízzátok rám, elvégzem egyedül,
Segítség nélkül, simán, emberül.
Nem én vagyok a király: — Ez a fő!
A melybe minden tervem összejő!
Kérdezze töletek akárki: száraz,
Konok tagadás legyen majd a válasz!
Nem kérem ezt, — most már parancsolok!
Ne legyetek nyelves vén asszonyok!

(El Szécsényivel balra.)

MÁRTA (férjéhez).

Ez neked szólt!

NAGYMÁRTONI (bátortalanul).

Rád nézett a király:

Talán neked szólt! (El Károly után.)

MÁRTA.

Hah, Simon! Megállj! (El utána.)

TIZENKILENCEDIK JELENET.

Erzsébet, Beatrice jobbról.

ERZSÉBET (Beatrice haját simogatja anyáskodva).

Ami szivednek oly bús gondot ad:

Gyónd meg nekem hugom a titkodat.

BEATRICE (elfordul).

Nincsen titkom nekem!

ERZSÉBET (szemébe néz).

Csak azt ne mondd!

A szemedben a holló szárnyu gond

Elárulód.

BEATRICE (sóhajt).

Nem gond... Az ott a láz...

Szememben ég s a lelkemben csatáz...

ERZSÉBET.

Beteg vagy?

BEATRICE.

Az vagyok . . . Beteg és árva . . .
 Egy kis madár, kinek kalitja zárva;
 Pedig napfény dereng s pacsirta szól
 S ő nézi, hallja, — rácsai alól!
 Halandó, kinek a menyet mutatják;
 Hanem előbb az ajtaját becsapják!

ERZSÉBET.

Szép-szép. Ebből egy szót sem értek én.

BEATRICE.

De értem én . . . Én árva és szegény!
 Azt mondják, hogy én menyasszony vagyok . . .
 Hondják . . . Higyjem-e? S ha úgy volna is:
 Menyasszonyi koszorúm nem ragyog!
 Sápadt a fénye, melege hamis!
 Valami sűgja-bűgja szomorún:
 Töviskoszorú az én koszorúm!
 Azt mondják mások, hogy van vőlegényem
 És higyjem el, mikor nem is ösmérem?
 S kit ösmerek, az nem a vőlegényem!

ERZSÉBET.

Nemcsak menyasszony vagy te kis barátom,
 Hanem szerelmes is vagy, amint látom.
 Ez baj.

BEATRICE.

Én nálam bűn, másnál erény.

ERZSÉBET.

Hm-hm . . . Baj, baj . . . Szerelmes a szegény.

(Szemébe néz.)

Te mást szeretsz, nem vőlegényedet . . .

BEATRICE.

Nem ismerem . . . Szeretnem nem lehet.

ERZSÉBET.

Pedig láttad . . .

BEATRICE.

Soha . . .

ERZSÉBET.

No-no! . . . Talán!

Itt van a követek közt . . .

BEATRICE (felkapja a fejét).

Igazán?

(A távolba néz merően, aztán végig simítja homlokát, kis szünet
után, lázasan.)

Ő a király?

ERZSÉBET.

No . . . no . . . Ne oly hevesen!

Hagyd, hogy előbb az «ő»-t is megkeressem!

BEATRICE (lázasan).

Ő a király?

ERZSÉBET.

Nos itt a bökkenő:

Hogy tudjam addig én, hogy ő-e «ő»,
Mig nem tudom, hogy «ő»-e ő? Ki «ő»?
Tán Lőrinc? . . .

BEATRICE.

Nem.

ERZSÉBET.

Ő a király pedig.

BEATRICE (összerázkódik).

ERZSÉBET (örömmel).

A kis menyasszony idegenkedik
A vőlegény nevétől, amint látom.

BEATRICE (egy fának támaszkodik, szünet után).

Az ő ölelése lesz az én halálom!

ERZSÉBET.

Ne félj bohó, ő úgy is mást szeret!

BEATRICE (kitörő örömmel).

Kit? . . .

ERZSÉBET.

Máriát.

BEATRICE (boldogan).

Nagy ég! Ha ez lehet.

Úgy . . . (Boldogan kacagva az égre néz.)

ERZSÉBET (nevetve).

Istenemre mondom, érdekes:

Az ara szíve örömtől repes,

Mert vőlegénye más leányt imád! . . .

BEATRICE (még mindig kacagva.)

És kit vesz el majd?

ERZSÉBET.

Kit? Hát Máriát!

BEATRICE (egyszerre elkomolyodik).

Ki mondta mindezt?

ERZSÉBET.

Jó Róbert vezér.

S az mind igaz, tudod, mit ő beszél!

BEATRICE (elkomorodva.)

A király Máriát szereti?

ERZSÉBET.

Persze!

Azt véled, mást szeretni volna mersze?!

BEATRICE.

S Róbert vezér engem kért meg helyette!
Oltár előtt a szavamat is vette!

ERZSÉBET.

Az tréfa volt csak.

BEATRICE (felkapja fejét, kikelve magából).

Tréfa?

ERZSÉBET.

Tréfa, édesem!

S valljuk be, hogy sikerült ékesen!

BEATRICE.

Ő tudja, hogy királya mást szeret?

ERZSÉBET.

Csak csöndesen . . . Mi van hugom veled?
Hogy tudja-e? Hm. Ő maga beszélt.

BEATRICE (felcsattanó hangon).

Otromba tréfa volt hát az egész?

ERZSÉBET.

Otromba tréfa? Nem. Csak tévedés . . .
 Talán egy megbánt lépés . . . S mit hívél te?
 Vagy tán komolynak képzeléd e dolgot?
 No-né? Talán az is eszedbe forgott,
 Hogy királyné lehet ily kis leány?
 Ha így álmodtad, akkor mondj le szépen
 E bohóságról . . . Szánlak édesem . . .

BEATRICE (csaknem sírva).

Szánalmadat s a gúnyt is érzem,
 De nem fáj s nem talál. Hanem, hogy ő
 Oly csufondáros s ő is vakmerő
 Gúnyt űz belőlem — ez szíven talál!

(A gyeppadra borul, eltakarja arcát.)

ERZSÉBET.

No-no . . . Ne sirj azért te bús madár!
 Csak tréfa volt. Felejtsd el könnyedén . . .

(Indul, visszanéz, félre.)

Kezdem sajnálni! . . . Oly bús a szegény! (El.)

HUSZADIK JELENET.

Beatrice egyedül, szünet után felnéz, búsan.

Már alkonyúl . . . A nap haldoklik ott.
 Közelg az est . . . Sötét leszen legott!

Már is sötét van . . . Sötét és hideg . . .

(Összerázkodik.)

A fák között már esti szél zizeg
S dalol a hervadásról szomorún! . . .

(Feje fölött összekulcsolja kezét.)

Töviskoszoru az én koszorúm! . . .
Már alkonyul . . . Hamar sötétedik . . .
Oly szép vala a ragyogás pedig!
Pacsirta-dalt hallgattam botorul . . .
Elhangzott. Vége. Csönd van. Alkonyul.

HUSZONEGYEDIK JELENET.

Beatrice és Kóra.

KÓRA (hozá lép.)

Hercegnő! . . .

BEATRICE (felneéz.)

Hagyj.

KÓRA.

Egy nagy titkot sugok.

BEATRICE.

Késő. Mindent tudok . . . Mindent tudok!

KÓRA.

Eh, nem tudhatja, — még sötét titok . . .
Nem mondom el, mert félek: sírni fog.

Igérje meg, hogy nem sír, még ha fáj is
S ígérje meg, hogy nem szól senkinek se!

BEATRICE (hallgat).

KÓRA.

Figyeljen! (Titokzatosan.) Itt van a magyar ki-
rály is!

S képzelje! Mily nagy, mily mesés szerencse!
Nem ám magácskát veszi el nejeül!
Eszébe sem jut... Tudja, kit szeret?
És kit vesz el? Képzelje!... — Engemet!
E szerencsétül fejem szinte szédül!
Engem szeret!

BEATRICE (felnéz).

Magát?!

KÓRA.

Bizony, bizony... (Szentimentálisan.)
Oly szép, oly jó, oly édes a Simon!

BEATRICE (csodálkozva).

Simon?!

KÓRA.

Ő a király... (Boldogan.) S engem szeret!
Ó, nem magát. Csupán csak engemet;
Magából tréfát űztek édesem!
De én azért még mindig szeretem.

S ha bármikor is eljön udvaromba:
Jó szívvel várom ölelő karomba!
Nálam találhat mindig menhelyet.

BEATRICE (haraggal).

Köszönöm.

KÓRA. (nagylelkűen).

Kérem . . .

BEATRICE.

És most — elmehet!

KÓRA.

Elutasít? Még büszke! . . . Hm . . . Pedig
Még megjárhatja. (Félre.) Hogy irigykedik!
Jó! . . . Bosszut állok majd, ha megharagszom!
(Méltóságos léptekkel el.)

BEATRICE (egyedül).

Már két király van és három menyasszony!
(Utána néz.)

Bolond, de boldog, mert reménye van,
S bolondos álmot szőhet vidosan!
Az én reményeim mind letiporva
Hervadt virágként fekszenek a porba!

(Kezébe temetve arcát ül a padon.)

HUSZONKETTEDIK JELENET.

Beatrice; Károly jön.

KÁROLY.

Beatrice!

BEATRICE (nem hallja).

KÁROLY.

Fel se néz a kis hamis!

Konokabb isten ugyse — nálam is!...

Vagy észre sem vett? Ábrándozik talán?

(Gyönyörködve nézi.)

Mily szép, mily bájos az én kis arám!

Felébresztem, mint ő tevé velem.

(Rózsákat szakít.)

Édes szívem! (Beatrice felé dobja a rózsákat.)

BEATRICE (arcához kap, felpattan, sikolt.)

Ki az? Jaj, istenem!

KÁROLY (ijedten).

Mi baj?

BEATRICE.

Távozz! Az égre! Menj el innen!

KÁROLY (egészen kiesve eddigi szerepéből).

Szent Isten! Ez ijedtség! Azt kell hinnem,
Hogy tüske volt az egyik rózsaszálon

S megtépdesett, én édes rózsaszálom!
Az arcod vérzik?

BEATRICE.

Arcom? Az nem vérzik!
Csupán piros. Tüskénél jobban sértik
Hizelkedő és álnok szavaid!
Érzem belőlük a gúny nyilait!...

KÁROLY (kétségbeesve).

E hang!... Beatrice!...

BEATRICE (felcsattanó hangon).

Hercegnő vagyok!
Honnan a merészség, kitől a jog,
Hogy csak nevemen szólítsz vakmerően?!

KÁROLY (kétségbeesve).

Ez érdes hang előttem új merőben!...
E változás, a milyen érthetetlen,
Oly meglepően gyors, s oly hihetetlen!
Hát nem szeretsz? Minden hazug vala
A mit színleltél?... A menny angyala
A földi ördög képét ölti fel?
S te nem véded magadat semmivel?
Te néma vagy!... A gögös hang, melyen
Oly csúfosan beszéltél itt velem,

Azt súgja nékem, hogy csalódtam ime!
 A trón pompája, kincsek fénye, színe
 Már elvakít, s nem látod mindezért
 Az egyszerű, de jó szívű vezért!

BEATRICE.

Nincs mit szememre hánynod énnekem.

KÁROLY.

De másként mindezt meg nem érhetem!
 Imádlak úgy, mint a nomád pogány
 A szent napot az égnek homlokán,
 Melyből meleg s élet fakad alatt...
 Szeretlek, mint...

BEATRICE (gúnyosan).

A buzát a galamb.
 — És más számára kéred meg kezem!
 Nem a szerelmet, a gúnyt érzem!
 Tréfát üzesz csak vélem vakmerően
 És dib-dáb játékszert csinálsz belőlem,
 Hogy hadd gúnyoljon minden, hadd kacagjon!
 S én szenvedek... S kérdem magamba, vajjon
 Így imádja minden nomád pogány
 A szent napot az égnek homlokán?!

KÁROLY (felkacag fejére üt).

Ó, én vak, én bolond, én esztelen!...
 Csak ez a baj? ... Úgy nincs mit vesztenem.

Az bánt, hogy másnak kérém meg kezéd?
 Nos, nem bánom, akárhova vezet,
 Mindent bevallok töredelmesen.
 Figyelj hát. Mindez tréfa, édesem.
 Én nem kértem meg másnak a kezéd.
 A vőlegényed én vagyok s leszek!
 A haragod bátran kialhatik:
 A király én vagyok!

BEATRICE (félre).

A harmadik!

KÁROLY (várja a hatást).

BEATRICE (a fának támaszkodik, rá se néz).

Nem hiszem!

KÁROLY.

Jól hallom? Nem hiszed... Ha én mondom!

BEATRICE.

Te néked nem hiszek.

KÁROLY.

S ha esküszöm?

BEATRICE.

Úgy esküd is hamis!

KÁROLY (haragra gyul).

Az én esküm?

BEATRICE.

Igen, hazug az is!

KÁROLY (tehetetlenül néz rá).

BEATRICE (felkacag).

Te a király? — Azt könnyü mondani!

KÁROLY (lábával dobant).

Könnyebb lesz be is bizonyítani.

(Kikiált.) Hollá! Simon, Tamás, ide, ide!

Lőrinc, Nagyasszony! Gyorsan, izibe!

HUSZONHARMADIK JELENET.

*Voltak, Szécsényi, Márta, Nagymártoni
jönnek balról.*

SZÉCSÉNYI.

Te hívsz vezér?

KÁROLY.

Én. Válaszoljatok.

Igaz, hogy én vagyok királyotok?

NAGYMÁRTONI (meglöki Mártát).

Vigyázz!

SZÉCSÉNYI (felkacag).

Te a király!

NAGYMÁRTONI (kacag).

Ki mondta azt?

MÁRTA (kacag).

No lám, megérem, hogy minden paraszt
Károly királynak tolja fel magát!

KÁROLY (elhölve néz rájuk.)

MIND (kacagnak).

KÁROLY (szó után kapkod).

Hogyan? Ti azt mondjátok...

MÁRTA.

Azt.. No hát,
Csak nem hazudhatunk ilyen bolondot!

KÁROLY.

Ez mégis sok... Ha én mondom...

MÁRTA.

Te mondod?

Úgy azt kell hinnem, (fejére mutat,) hogy sok a
[kerék!

NAGYMÁRTONI (kacagva).

Ő a király?

MÁRTA (kacag).

Ez nagyszerű!

SZÉCSÉNYI (kacag).

Derék!

MÁRTA (kacag).

Mesés!

KÁROLY (elképedve néz rájuk).

BEATRICE (keserű gúnynyal kacag).

HUSZONNEGYESIK JELENET.

Voltak, Lőrinc.

LŐRINC.

Mi baj?

NAGYMÁRTONI (oldalát fogja a kacagásban).

Kacagj te is . . . No rajta!

LŐRINC.

Mi történt? Szólj hát?

NAGYMÁRTONI.

Képzeld hősi vajda:

Azt mondja Róbert . . . Ilyet még nem ettem!

Azt mondja... Ennyit még sohsem nevet-
Azt mondja... [tem!...

LŐRINC.

Mit mond? — Szólj, mert rád verek.

MÁRTA.

Hogy ő a király... Nagyszerű... Remek!

LŐRINC (ijedten Károlyhoz sűgva).

Az istenért, uram! Csak ezt ne tedd!
Adott szavad, hogy is felejtethed?
Ha mostan itt elárulod magad,
Úgy a pokol azonnal rám szakad!
Ó, mit ígértél?

KÁROLY (fejéhez kap).

Ébredek! Ijedten
Látom, hogy mindent, mindent elfeledtem!
Hiba volt, ámde helyrehozható!...
Ne félj!...

LŐRINC (hálásan).

Áldjon meg a Mindenható!

MÁRTA (sűgva Károlyhoz).

Nos, meg vagy vélem elégedve most?
Parancsodat beváltám hamarost!

KÁROLY (bosszusan).

Távozzatok.

SZÉCSÉNYI (elmenőben Mártához és Nagymártonihoz.)

Úgy tűnik föl előttem,
Hogy véletek most én is bakot lőttem.

(El mindhárman. Lőrinc el a kert felé.)

HUSZONÖTÖDIK JELENET.

Károly, Beatrice.

KÁROLY (félre).

Minden inog! Minden kötél szakad!
Hát csak öcsém, szedd össze most magad!

(Szünet.)

BEATRICE.

Felelj! Miért hazudtad álnokul
S ily vakmerőn magad' királyodul?

KÁROLY.

Eszem vesztém. Bolond valék... Igen!
S mert nem jutott eszembe semmisem,
Melylyel magamnak visszanyerjelek...!
Bolond valék. Azt súgták a jelek,
Miket mutattál, s gögös, büszke hangod,
Hogy a vezért lenézed, megveted!

Nem leltem benned a szelid galambot,
Csak a turult, ki pillantást se vet
A földre és magasba, égbe néz!...
A szív megmozdult, ám megállt az ész
Bennem s ily csúf tanácsokat adott...
Ó, hogy nyerhetném meg bocsánatod?

BEATRICE.

Hiába volt! — A titkot én tudom.

KÁROLY.

Mit tudsz?

BEATRICE.

Kiváncsi vagy? — Nos megsugom.
— Lőrinc a király.

KÁROLY (felkacag).

S azt ki mondta néked?

BEATRICE.

A néném! S néki te magad mesélted.

KÁROLY.

Ördögbe is! Hát feltarthatlanul,
Amit tévék, az rám mind visszahull?

BEATRICE (csaknem sírva).

Kacagj! Kacagj!... Hisz oly kacagtató...
A mellett oly szép, sőt oly megható.

A királyod Máriát szereti,
Te engemet szeretsz, s mégis neki
Kérted meg a kezem... A tréfa jó...
Kacagj, hiszen oly kacagtató.

(Sirva fakad.)

KÁROLY (a mint sírni látja).

Ez épp elég — ez sok... ez több a soknál!...
Ez keserűbb a méregnél, pokolnál!
Ó, csak ne sirj! Töröld le könnyed édes!
Elmondom nyiltan a dolog sorát.

(Egyre hangosabban.)

Lőrinc szereti Máriát. Nohát,
Én tudva azt, mily gőgös a szépséges
Királyné s mily dölyfös. berzenkedő
S hogy hugát csak királynak adja ő:
Lőrinc vajdát egy kurta perc alatt
Királylyá tettem. — Nos, ez az egész.

BEATRICE.

Annyit hazudtál, hogy nagyon nehéz
A sok hazugság közt az igazat
Elhinni, mert hát melyik a való?
Ez épp? Miért ne? Hisz ráfogható!

KÁROLY (éktelen haragra gyúl).

Így volt! Igen. Esküszöm az egekre!
Üdvömrre, életemre, mindenekre!

S mi legszentebb: anyám haló porára!
Ha nem szeretsz is, ennek hallatára
Hinned kell!

BEATRICE (halkan).

Most hiszem.

KÁROLY.

Lehullt a fátyol!
És semmivé törpült mindaz, mi vádol!
Mit tudtam én, a mikor megbizott
Az én király-uram ez átkozott
Kegygyel, hogy neki menyasszonyt szerezzek:
Mi lesz a folytatása? Hej, de bezzeg
Most már tudom!... Elkárhozott a lelkem!...
Én vakmerő! Ó minek is emeltem
Tekintetem olyan magasra fel?

(Szünet.)

Szeretsz?

BEATRICE (lassan indul).

KÁROLY (félre)

Elfordul... Elmegy. Nem felel! (Fenn).
Ma éjjel távozom: Vár a király.
Azt estharangszó nincsen messze már.
Ígérted, hogy lejössz. Ha megjelenesz,
Akkor tudom, hogy még mindig szeretsz!
Ha nem... úgy... (Elhallgat.)

BEATRICE (megáll, mintha mondani akarna valamit, kis szünet, aztán el.)

KÁROLY.

Némán, szótlan itt hagyott...
Elment? Valóban... Egyedül vagyok...
Könnyebb csatázni pogánynyal, tatárral,
Mint egy szelid és szende kis leánynyal. (El.)
(Besötétedett.)

(Mária. Lőrinc a kertből jönnek.)

HUSZONHATODIK JELENET.

Mária, Lőrinc majd Kóra.

MÁRIA (Lőrinchez).

Kigyúlnak sorra, nézd, a messze égen
A menny lámpásai, a csillagok.

LŐRINC.

A te szemedben szebb csillag ragyog!
Itt a mennyország. (Megcsókolja.)

KÓRA (a másik oldalról jön, megáll).

Pszt... Csók... cuppanás.

MÁRIA (ijedten Lőrinchez.)

Ki az?

LŐRINC.

Fussunk! (Kóra mellett futnak el jobbra.)

KÓRA (ijedten összehúzza magát).

Micsoda rohanás! (tapogatódzva megy balra).

Nincs itt Simon, — hát akkor hova ment?

Pedig intettem néki odafent,

Hogy várom itt. Nem érté meg talán.

Ó, hogyha ő a király!... Szent atyám!...

(El balra.)

HUSZONHETEDIK JELENET.

Károly, Nagymártoni az 1. ajtón jönnek.

NAGYMÁRTONI.

No, csakhogy Márta nincs a nyakamon!

Nem egy, de tíz vak lóért sem adom.

Hálás vagyok, amért lehivsz uram.

KÁROLY.

Simon vitéz figyelj. Hallgasd szavam!

Lőrincel távozom ma este még.

A pártütés, habár le is verék,

Lelkem kínozza. Indulok. A vád,

Hogy a király ne hagyja a hazát

Soká magára, a fülembe pattog.

Te és Tamás, mindketten itt maradtok.

NAGYMÁRTONI.

Én és Tamás, meg ráadásnak — Márta!

KÁROLY.

Kísérjétek Beatricet Visegrádra.

Én már előbb megérkezem oda.

A királyné és Mária huga

Eljönnek véletek, ha nem csalódom.

Simon vitéz vigyázz, hogy semmi módon

Se sejtsek titkomat!

NAGYMÁRTONI.

Bízd rám, királyom.

KÁROLY.

Mártának kösd szívére, hogy vigyázzon...

NAGYMÁRTONI.

Nyelvére! jó uram, nem a szívére!

KÁROLY.

Egyszer már nyelvelt!

NAGYMÁRTONI.

Egyszer? Mindig nyelvel.

Nyelvének kardnál élesebb az éle:

Ha kelepel, száz armádát is elver.

HUSZONNYOLCADIK JELENET.

Voltak, Kóra tapogatózva jön balról.

(Harangszó.)

KÁROLY.

Az estharangszó! Itt a jel. Nagy ég!
Ha a szívében csak egy szikra ég,
Akkor lejön! — Érzem, hogy itt leszen!
Simon menj...

KÓRA (meghallva Károly szavát, félre).

Ah Simon... Most meglesem.

NAGYMÁRTONI (tapogatózva indul jobbról balra).

KÓRA (széttárt karokkal lépeget balról jobbra).

NAGYMÁRTONI (Kóra karjai közé jut, félre, kétségbeesetten)

Jaj! Márta lesz!... (Fenn.)

Te vagy az, gyöngytyúkokskám?

KÓRA (boldogan).

Az ő gyöngytyúkja — én!...

NAGYMÁRTONI.

De madaracskám,
A hangod, hogy megváltozott.

KÓRA.

A hangom?

NAGYMÁRTONI (félre).

Ez Kóra! Szent ég! (Fenn.) Mit akarsz galam-
[bom?

KÓRA.

Jőjj a lugasba vélem jó uram.

(Az első lugas felé vezeti.)

NAGYMÁRTONI (félre.)

Ha Márta meglát!... Az kell még ugyan!

(Bemegy Kórával a lugasba.)

HUSZONKILENCEDIK JELENET.

Voltak, Beatrice.

BEATRICE (megáll a lépcsőn, fojtott hangon).

Vezér... Vezér... Ah, nem jön semmi válasz!

KÁROLY (a léposó karfájánál).

Beatrice!

BEATRICE.

Nem látlak. Beszélj: Hol állasz?

Olyan sötét van...

KÁROLY.

Csak bátran haladj.

(Kitárt karokkal a lépcső elé áll.)

BEATRICE (lejön a lépcsőn, Károly karjai közé jut).
Ah! Hol vagyok?

KÁROLY.

Az én karomba' vagy.

BEATRICE (felsikolt).

Vezér!

KÁROLY.

Pihenj meg keblemen, te árva,
Te kis bohó, búbanatos madárka! . . .

(Holdfény.)

BEATRICE (kis szünet után, megriadva).

Vezér, ez bűn, amit mi most teszünk.

KÁROLY.

Ha bűn, azon könnyen segíthetünk:
Tessék. Szabad vagy, hogyha akarod . . .

BEATRICE.

Ha még ezerszer bűn is — maradok!

KÁROLY.

Azért a szív, hogy szeressen, hogy égjen.
 Szeretni nem bűn, sem itt, sem az égben!
 A föld, az éj, s az ég fejünk felett,
 Mind, mind, de még az Isten is szeret.
 Ha nem szeret az ég: nem volna napja
 S a föld örökös éjnek volna rabja.
 Ha nem szeretne tán az éjszaka:
 A föld számára nem vón' csillaga.
 Ha nem szeret a föld, nem szül tavaszt,
 S rügyet, bimbót, virágot nem fakaszt.
 Ha nem szeret a nagy hatalmas Isten:
 Föld, ég, mindenség nincsen, semmi sincsen!
 Szeretni nem bűn a szerelem földjén...
 Szeretni jog! Szeretni égi törvény!

BEATRICE.

Szeretni jog! Jogom van énnekem!
 Jogom, mit rám ruház a szerelem.
 Szeretni törvény! Szent parancsa kész,
 Felejtve akadályt, felejtve vést,
 A te kebledre hullnom ugyebár?...
 Nem kell nekem hatalmas, nagy király!
 Nem kell nekem a trón, a korona!...
 Király nejévé nem leszek soha!
 Nem bánom én, ha bármik is jövendnek:
 Te kellesz csak, te kellesz a szívemnek!...
 Ha lelkemben az éjnek árnya rezdül,

Ha szivemen fagyos tél fut keresztül,
 Ha benne bánatos sötét borong:
 Hiába ég a büszke napkorong.
 A trónnak fénye lelkem át nem járja,
 De boldogságom szédül csak bele! . . .
 Nem kell nekem a magyarok királya;
 Szivem királyát veszttem el vele!
 Károly Róbert nemes király, úgy mondják;
 Szívem keservét, lelkem szörnyű gondját
 Visegrádon kiöntöm majd eléje,
 — Letérdelek trónjának lépcséjére
 Esengve, hogy bocsásson meg nekem,
 Amért Róbert vezérét szeretem:
 Ő kért meg engem, — ő a jegyesem! . . .
 Meg fog bocsátani.

KÁROLY.

S ha nem teszi?

BEATRICE (összeszorított ököllel).

Akkor az ég irgalmazzon neki:
 Megátkozom, ha még úgy is ragyog!
 Láttál engem, ha ingerült vagyok?
 Óh, akkor én . . . — de jobb, ha hallgatok.

KÁROLY (keblére vonja).

Te bájos gyermek! . . . Óh, te tiszta lélek!

(A holdfény eltűnik.)

LŐRINC és MÁRIA (jönnek balról).

BEATRICE (Károlyhoz simul, ijedten sűgva).

Valaki ment itt . . . Istenem, de fèlek!

HARMINCADIK JELENET.

Voltak; Lőrinc, Mária; Nagymártoni és Kóra az 1. lugasban.

LŐRINC (tapogatózva megy a 2. lugas felé).

Felhő mögé bujt el megint a hold . . .

Itt a lugas . . .

KÁROLY (sűgva Beatricehoz).

Ez Lőrinc hangja volt! . . .

LŐRINC.

Jöjj erre . . .

MÁRIA.

Itt vagyok (bemeegy Lőrincceel a 2. lugasba).

BEATRICE (elfojtott kacagással).

Ez Mária! . . .

KÁROLY (sűgva).

Csitt. Ne kacagj hát! Nem kell tudnia,
Hogy itt vagyunk.

(A két lugas közötti padra ül Beatrice-szal.)

MÁRIA (a 2. lúgasban, Lőrinchez).

Hallgasd: a fák alól

A szellő is szerelmünkről dalol... (Álmodozva.)

A szerelem a mennynek utat vesztett

Kimondhatatlan fényes sugara,

Mely elbolyongva czélt, irányt tévesztett

S a mennybe többet fel nem juthata.

A földre hullt, az emberi szívekbe

És ott lakik most, ott marad örökre! . . .

LŐRINC.

A szerelem két tiszta lélek csókja;

Két méla nóta együvé fonódva;

Két napsugár találkozása az;

Két együtt, s egymásért ébredt tavasz;

Két ifju fa, mely egy sudárba szökken;

Két gerlice, mely egy irányba röppen.

BEATRICE.

A szerelem: az örök nyughatatlan!

Még alig ég, de máris olthatatlan.

Alig ivott, már óriás a szomja.

Még szárnya sincs, de már magasba vonja.

Még alig él, már a haláltól retten.

Még sír, de már kacag is önfeledten.

LŐRINC (Máriához.)

Beatrice hangja volt.

KÁROLY.

A szerelem

Olyan, mint rózsafelhő az egen:
Csak sejteti, hogy van mögötte még
Valami szebb, — a fényes, tiszta ég.
A szerelem megsejteti velünk,
Hogy van nekünk is üdvünk, van egünk.

MÁRIA (Lőrinchez.)

Hallod? . . . Róbert vezér . . .

KÓRA (az 1. lugasban nagyot sóhajt).

A szerelem

Egy édesbús merengő sejtelem!
A szerelem szívem színes virága;
Lelkemnek harmatgyöngyös rózsafája! . . .

(Nagymártoni keblére borul.)

NAGYMÁRTONI.

Szegény virág! . . . Ó árva rózsafa! . . .

BEATRICE (elfojtott kacajjal).

Hm . . . Kóra hangja . . .

KÁROLY.

És Simon szava.

NAGYMÁRTONI (nagyot üt a legas padjára).

Nos, hát a szerelem sem ez, sem az!
 Nem rózsa, nem csók, nem fa, nem tavasz,
 Nem sejtelem — ám mindig ugyanaz!
 A szerelem a legkopottabb nóta.
 Koptatjuk már vagy ezredévek óta.
 Nem is csoda, ha oly nagyon csodás:
 Fényessé tette a sok koptatás.

(Elkeseredve.)

A szerelem oly mártás, melybe Márta
 Engem szegényt húsz év előtt bemártta...
 A szerelem a legnagyobb bolondság,
 Mert a hősökből férjeket nevel.
 Amíg a férj úr járja a bolondját
 S amíg az asszony nyelve kelepel:
 A hős pipogya lesz és ezalatt
 A szerelem loholva elszaladt...

(Erzsébet, Malvin, Márta, Pozdrovicky, Udvarhölgyek az 1. ajtón jönnek.)

HARMINCEGYEDIK JELENET.

Voltak, Erzsébet, Malvin, Márta, Pozdrovicky, Udvarhölgyek utóbb fáklyások.

ERZSÉBET (súgva Malvinhoz).

Hamar... siess... hozass fáklyásokat...

MALVIN (a mögötte álló Pozdrovickyhoz).

Hallod? Fáklyásokat... Siess! Sokat.

POZDROVICKY (el).

ERZSÉBET (Malvinhoz).

Meg kell látnunk, hogy merre tűntek el!

MÁRTA (megáll az 1. lugas előtt, hívogatva).

Simon! Simon!

NAGYMÁRTONI (félre).

Jaj! . . .

MÁRTA.

Simon! — Nem felel.

KÁROLY.

A szerelemről mondtunk beszédet.

Nyomjunk reája csattanó pecsétet! . . .

(Megcsókolja Beatricet ; Lőrinc Máriát ; Kóra Nagymártonit, aki kézzel-lábbal tiltakozik.)

ERZSÉBET.

Micsoda cuppanás!

MALVIN (irtózva keresztet vet).

(Minden oldalról fáklyások jönnek Pozdrovicky által vezetve.

A színpad megvilágosodik. Az 1. lugasban Kóra átölelve tartja Nagymártonit, a gyeppadon Károly Beatricet, a második lugasban Lőrinc Máriát. Mindnyájan ijedten fölugranak. Az első lugas előtt áll Márta és Pozdrovicky.)

NAGYMÁRTONI (lerázza magáról Kórát).

Nagy ég! Eressz! . . .

MÁRTA (odaroohan).

Simon! . . . Hütlen! . . .

NAGYMÁRTONI.

Jaj! Végem . . . Most megesz! . . .

MÁRTA (fülenél fogva elvezeti Nagymártonit balra).

KÓRA (megdermedve).

Hah . . . Felesége?!

POZDROVICKY (kacag).

Az hát!

KÓRA (szédülve).

Borzalom!

HARMINCKETTEDIK JELENET.

Voltak, Márta és Nagymártoni nélkül.

ERZSÉBET.

No nézd csak . . . nézd csak . . . minden oldalon
Egy-egy szerelmes, bűgő gerle-pár,

BEATRICE (szepegve).

Ó, megbocsátasz, felség . . . ugy-e bár? . . .

ERZSÉBET (haragot színlel, fenyegető hangon).

Károly királynak vagy a jegyese!

BEATRICE.

De nem leszek nejévé sohase.

Visegrádon megkérlelem magam,

Hogy adja vissza eljegyző szavam!...

(Károlyra mutat.)

Őt szeretem...

MÁRIA.

S én a vajdát imádom.

ERZSÉBET (mosolyogva).

Meglesz... Meglesz én édes mákvirágom!

A szív hangját nem korlátozhatom,

A szerelmet nem üthetem agyon.

(Károlyhoz.)

Királyné lesz az egyik és a másik

Egy hős neje, ha éppen arra vágyik.

KÁROLY.

Egyik a hősé, királyé a másik!

ERZSÉBET (fenn, jószággal).

Azé lesz mindenik, akit szeret.

LŐRINC (letérdel).

Felséges asszonyom, megengeded?

(Megcsókolja kezét.)

POZDROVICKY (mintha egy ötlete támadna, előlép szavalva).

Im teljesül királynénk szíve vágya!

E frigyet im az ég ura megáldja!...

ERZSÉBET.

Elég!... Tiéd a pozdrovicki vár.

KÓRA.

És én is!...

POZDROVICKY (büszkén).

Maga nem kell — csapodár!...

KÓRA (egy fáklyás karjába szédül).

Jaj!

(Függöny).

HARMADIK FELVONÁS.

(A visegrádi vár trón-terme. A fenék-színfalon nagy ablakok, melyeken át a Duna és a hegyek láthatók. A középső két ablak között trón. Balról két szárnyasajtó. A jobb színfal hátsó sarkában a följárás. Jobboldalon magas emelvény. A falakon magyar és Anjou-címerek. Szép, derült, napsugaras délelőtt. A második felvonás után néhány héttel.)

ELSŐ JELENET.

Pagyi András, főurak, nemesek, Csetneki.

(A függöny felgördülése után néhány pernyi szünet. A főurak, nemesek kisebb-nagyobb csoportokban állanak, sűrögnek, izgatottan beszélgetnek. Csetneki most lép be jobbról. Mindnyájan körülveszik.)

PAGYI (kiváncsian).

Nos?

CSETNEKI (komoran).

Semmi.

TÖBBEN.

Semmi hír sincs?

CSETNEKI.

Semmi sem!

PAGYI (Csetnekihez.)

Te érted?

CSETNEKI (hangosan.)

Én nem.

PAGYI (a többi urakhoz.)

És ti, urak?

TÖBBEN.

Mi sem.

PAGYI.

S királyunk?

CSETNEKI.

Alszik, mint a mormota.

Utam elállta főudvarnoka;

Rámordulék: Hol a király, felelj!

«Ég áldja meg, úgy alszik mint a tej.»

Ezt válaszolta.

PAGYI.

S Lőrinc vajda hol?

CSETNEKI.

Azt elnyelé a kénköves pokol . . .
Eltűnt a láthatárról, annyi tény.
Az egészből nem értek ennyit én.

(Kisujját mutatja.)

MÁSODIK JELENET.

*Voltak, Kakas (jön jobbról, mind feléje
tódulnak).*

PAGYI.

Nos?

CSETNEKI (haragosan).

No!

PAGYI.

Mi hír?

KAKAS.

Hát semmi! . . .

PAGYI.

Újra semmi!

KAKAS.

Egy árva szócskát sem lehet kivenni
A csehekből. Csehül jártam velük.
Vagy nyelvük nyelték el, vagy nincs fülük.

Földes: A király arája.

PAGYI.

S királyunk?

CSETNEKI.

Alszik . . .

KAKAS.

Hát azt meg ki mondta?

— Talpon van már pitymalló hajnal óta.

CSETNEKI.

Becsaptál vén udvarnok! — No megállj!

PAGYI.

És Lőrinc hol van?

KAKAS.

Ahol a király.

Valamit főznek titkon, csendesen:

De hogy mit, azt nem sejti senkisé.

CSETNEKI.

Lent is valál?

KAKAS (igent int).

PAGYI.

Nos? . . . A király arája?

KAKAS.

Láttam.

Milyen? TÖBBEN.

Szép? PAGYI.

KAKAS.

Szép lesz bizonyára!

CSETNEKI.
Deli?

KAKAS.

Bizonyynyal . . .

TÖBBEN.

Fiatal?

KAKAS.

Lehet!

TÖBBEN (türelmetlenül zúgnak).

CSETNEKI (boszusan).

Lehet? Bizonyynyal! Ez nem felelet!

PAGYI.

Láttad, avagy nem láttad? Ez a fő!

KAKAS.

Kettőt is láttam, itt a bökkenő! . . .

TÖBBEN (álmélkodva).

Két mátkát? . . .

KAKAS.

Kettőt.

PAGYI.

Hát ebből mi leszzen?

KAKAS (fejét vakarja).

Én már, urak, bolond vagyok egészen!

CSETNEKI.

És melyik a király arája? mondd.

KAKAS.

Úgy látszik mind a kettő.

PAGYI.

Eh, bolond! . . .

KAKAS.

Egyik szebb, mint a másik, szent igaz.

CSETNEKI.

Az egyik szebb? Nos hát az egyik az.

KAKAS.

Mindkettő egyik, s mind a kettő másik;
Ez még e dolgon semmikép se másit.
Ez egyik épp oly másik, mint a másik;
A másik épp oly egyik, mint az egyik,

S így egyszer egyik, másszor más a szebbik.
Semmit sem értünk, értsünk meg hát ennyit.

PAGYI.

Épp azt nem értjük, hogy olyat megértünk,
Hogy az egészből semmit meg nem értünk!

HARMADIK JELENET.

Voltak, testőrtiszt, két szolga.

(Két szolga díszes aranyozású karosszéket hoz.)

TESTŐRTISZT (a jobboldalon álló emelvényre mutat.)

Ide!

SZOLGÁK (az emelvényre állítják a széket).

TESTŐRTISZT.

Jól van.

PAGYI.

Vitéz uram, mi ez?

TESTŐRTISZT.

Ne azt kérdd, hogy «mi ez», hanem «milesz»,
Mert eddig szék volt, mostan trón leszen.

PAGYI.

Az égre! végleg elhagy az eszem...

(Csetnekihez.)

Két trón! Te érted?

CSETNEKI.

Én nem (Kakashoz.) Hát te?

KAKAS.

Én se.

PAGYI.

Ember legyen az, aki ezt megértse.

TESTÖRTISZT.

Királyunk így parancsolá, urak.

(El a szolgákkal.)

KAKAS.

Megint egy érthetetlen fordulat.

No ha ez így megy! . . . Ó, szegény fejem!

Mi a patvarnak két trón egy helyen?

PAGYI.

Hisz volt idő a multnak tegnapába,

Nemrég, midőn egyszerre két királya

Vala a honnak s trónja egy csupán

S mindkettő küzdött az az egy után!

Hogy vágtat az idő gyors szárnyain!

Most *egy* királyunk s *két* trónunk van im!

NEGYEDIK JELENET.

Voltak, érsek, papok.

TÖBBEN.

Az érsek . . .

CSETNEKI.

Jó, hogy itt vagy szent atyám,
Mert lelkünk kinja borzasztó nagy ám.
Főpásztorunk, segíts ó irgalombul,
Mert jámbor nyájad még majd megbolondul!
«Legyen világosság» szólott az Úr
S menten napfényes lőn az ég — azúr;
Azért esengünk szent atyánk tehozzád,
Hogy most te mondd: «legyen világosság!»

ÉRSEK.

Mi baj?

CSETNEKI.

Miért e két trón?

ÉRSEK (meglepve).

Ah . . . Való?!

Két trón? . . . Mi célból? . . . Fel nem fogható...

PAGYI.

Miért van a királynak két arája?

CSETNEKI.

Két trónja s két arája?

KAKAS.

Mégse járja!

ÉRSEK.

Királyunk annyit mondott csak nekem,
Hogy én ma nem csupán őt esketem,
De mást is.

PAGYI.

Kit?

ÉRSEK.

Azt nem tudom.

(Károly, Lőrinc jönnek és megállanak az ajtóban.)

PAGYI.

Fura!

Két esküvő, két trón és két ara . . .

ÖTÖDIK JELENET.

Voltak, Károly Róbert, Lőrinc.

KÁROLY.

Nem mondanád meg azt, hogy furcsa mért vón'
A két ara, két esküvő s a két trón?

PAGYI (csak most látja meg).

Ah . . . A király!

MIND (meghajolnak).

KÁROLY (előre jön Lőrincsel).

Mért volna feltünő,
Ha két ara van, a két esküvő?

PAGYI.

Igaz, dicső király, nincs abba semmi,
De úgy két vőlegénynek is kell lenni.

KÁROLY.

Ne mondd! . . . Ezt elfeledtem, szent egek!
Nos adj tanácsot, gyorsan, mit tegyek?
Az egyik én vagyok s a második? . . .
E szép szerepre ki vállalkozik?

(Lőrinchez fordul.)

Talán te, vajda?

LŐRINC (meghajol).

Ha parancsolod!

KÁROLY (Pagyihoz).

Úgy, hála Isten, rendben a dolog.
Kérdésed nem is volt oly kőkemény:
Itt a megoldás: a két vőlegény.

ÉRSEK.

S a két trón, felség?

KÁROLY.

Hol van itt a két trón?

Amott a trón, ez itt csupán csak szék vón!

Sőt hódolást s térdhajtást sem kíván;

Csak annak trón, ki trónnak nézi tán.

A többbit Lőrinc elmeséli szépen.

Erős legyen kiki a szerepében!

Helyét megállja minden emberül!

S ha tréfás tervem szépen sikerül:

Oly ünnepet Visegrád még nem látott! . . .

Csak óvatosság! . . . Számítok reátok.

(Lőrinchez.)

Avasd be őket s Máriát is, — érted?

Szinleljen ő is néhány percre érted.

LŐRINC (hálásan).

Felség, a szívem' felveti a hála . . .

KÁROLY (félbeszakítja).

Hallgass! A hála várjon a sorára.

Még terv a terv, a hála még időtlen.

Még a király és Lőrinc vajda nőtlen.

S ha teljesül, mit tervezék, egészen:

A szalafői hős jutalma lészen!

Akkor se öntsd háládat szóba majd;
 — Hálád mutassa egykoron a kard!
 Ki tudja? Hátha szükség lesz reája?
 Ha harcba szólít magyarok királya
 S ha — ég ne adja! — újból itt a vész:
 Akkor mutasd háládat jó vitéz!

LŐRINC.

Tiéd e szív, király!

KÁROLY (mosolyogva).

Azt sem kívánom.
 Ha elveszem, Mária mit csináljon?
 Ne légy orgazda: Nékem azt ne add,
 Melynek jogos ura nem vagy magad...
 Most menj s beszélj meg tervemet velük.

LŐRINC.

Sokáig éljen a király!

FŐURAK (lelkesen éljenezve).

Sokáig éljen a király!

LŐRINC.

Gyerünk! (Főurak el Lőrincce.)

(Szécsényi, Nagymártoni jönnek jobbról.)

HATODIK JELENET.

Károly, Szécsényi. Nagymártoni.

SZÉCHÉNYI (lelkesen).

Sokáig éljen jó királyunk! . . .

. NAGYMÁRTONI (kiáltva).

Éljen!

Megjöttünk!

KÁROLY.

Látom, sőt fülemmel érzem.

Köszöntlek bennetek' vitéz urak.

(Kezet szorít velük).

Hogy szenvedé Beatrice az utat?

SZÉCSÉNYI.

Felségesen, sőt meg sem érzi már.

KÁROLY.

Semmit se sejt?

SZÉCSÉNYI.

Eddig semmit, király.

KÁROLY.

És nem haragszik jó Róbert vezérre,
Amért az úton nem nyargalt eléje?

SZÉCSÉNYI.

Haragudott s lehet, hogy szenvedett,
 De Esztergomnál megjött követed,
 Aki jelenté — s komolyan pedig, —
 Hogy a király kissé gyöngélkedik
 És nem jöhet eléjük épp ezér
 Sem ő, sem jobb keze: Róbert vezér.
 Ez kibékíté Beatricet veled . . .

KÁROLY.

És Mária?

SZÉCSÉNYI.

Ábrándozik, szeret.
 Szavát se hallók az egész uton.

KÁROLY.

S a királyné?

SZÉCSÉNYI.

Biz'isten nem tudom, —
 Mi az oka? Ő egyre mosolyog.
 Csöppet se bántja az egész dolog,
 Mint hogyha minden szíve szerint menne
 S Mária a király arája lenne.

KÁROLY.

Majd itt megejti a csalatkozás!

(Nagymártonira néz, aki komolyan a falnak támaszkodik.)

Mi baja jó Simonnak?

SZÉCSÉNYI.

Semmi más:

A régi kór, a régi gyötrelem,
 Amelyre gyógyír, balzsam nem terem;
 Mit meg nem gyógyít dél csodás ege,
 Északnak vérfagyasztó hidege,
 Művelt nyugatnak tudós orvosa,
 Keletnek annyi gyógyfüve — soha!
 — Betegségének Márta a neve.

KÁROLY.

Még mindig?

SZÉCSÉNYI.

Bírni sem lehet vele!
 Kínozza, gyötri harcias hevében.
 Simon, a nagy hős, meg csak tűri szépen.
 Hogyisne! Hisz hatalma óriás!
 Amint buzgón regéli, senki más,
 — Ő választott arát Károly királynak.

KÁROLY.

Kacagtató! . . . .

SZÉCSÉNYI.

Meséli fünek-fának! . . .

NAGYMÁRTONI (komoran).

Nem tört ki egy új lázadás, király?

KÁROLY.

Nem, hála Isten, jó Simon!

NAGYMÁRTONI.

De kár! . . .

KÁROLY (megütkezve).

Hogyan?

NAGYMÁRTONI.

Csak úgy. — Nem volna ellenemre!
 Csatába mennék hősi harcra kelve!
 Az volna ám a tánc! Tüzes vidám!
 Szikrát okádna ősi fringiám . . .
 Most kéne! . . . Átkos kedvem volna rája!
 Meghálnék érted szép honom királya,
 Az ég felé forró hálát hörögve . . .
 Megszabadulnék Mártától örökre! . . .
 E boldog percet már alig lesem! . . .

KÁROLY.

No-no, ne sírj oly bús-keservesen! . . .
 Van Márta ellen gyöngébb gyógyszer is.

NAGYMÁRTONI.

Nincs! Megfontoltam százezerszer is.

KÁROLY.

Fontold meg egyszer és ne százezerszer;
 Fontolgatással még meg nem menekszel:

Cselekedj. Ez a fontos, ez a fő.
 Amíg a férfi tétováz, — a nő
 Tuljár eszén és győz is ravaszul.
 Értesd meg véle, hogy te vagy az úr.
 Ébredj, hisz férfi vagy! . . .

NAGYMÁRTONI.

De ő meg — asszony! . . .

KÁROLY.

És ez elég, hogy már is megriaszszon?
 Úgy nincs gyávább teremtés, mint a férfi!
 A nő zokog, ha ujját túske sérti;
 Ha bogarat lát, ájulásba szédül
 És fuldokol a menydörgés neszétül
 S az erős férfi mégse bir vele?

NAGYMÁRTONI.

Nem ez a nő, ha Márta a neve!
 Ő, hogyha nyelvel, nem lát semmi tüskét;
 Még a bogár is elrepül, de tüstént!
 Ha Márta nyelvel, akkor, jó király,
 A mennydörgés ijedtében megáll! . . .

KÁROLY.

Nyelvelhet, ám ne tórd oly istenesen.
 Azért van ajkad, hogy gúnynyal nevensen.
 Nyelvelj te vissza.

NAGYMÁRTONI.

Még az kéne ám! . . .

KÁROLY.

Kisértsd meg és a többit bizd reám.

MÁRTA (hangja künn).

Simon!

NAGYMÁRTONI.

Puff! Jön! Ott künn jelenti már.

KÁROLY.

Légy most erős.

NAGYMÁRTONI.

Megpróbálom király.

KÁROLY.

Hagyjuk magukra!

(El Szécsényivel balra).

HETEDIK JELENET.

Nagymártoni, Márta jön balról.

MÁRTA.

Itt talállak végre?

Földes: A király arája.

NAGYMÁRTONI (félvállról),

Mi kell no?

MÁRTA.

Hah, e hang! Az égre!

Hm. Nézd csak, mily orcátlanul fogad!

NAGYMÁRTONI.

Lassabban, hej. Kiméld a torkodat!

MÁRTA (felbőszülve).

Simon!

NAGYMÁRTONI.

Lassan . . . Kiméld a fülemet!

MÁRTA.

Kivel beszélsz így?

NAGYMÁRTONI.

Furcsa . . . Hát veled.

MÁRTA (levegő után kapkod).

Ve-lem?

NAGYMÁRTONI.

Siket vagy, hogy nem ér a hangom? . . .

Mi kell?

MÁRTA.

Hová tűnél?

NAGYMÁRTONI.

Vak vagy galambom?

MÁRTA.

Tán újból csókolóztunk?

NAGYMÁRTONI.

Meglehet . . .

S ha csókolóztam, akkor sem veled.

MÁRTA.

Simon . . . Te pártütő, te lázadó!

No várj, majd megjavítalak! . . .

NAGYMÁRTONI.

Hohó!

Ezentúl így lesz! Én vagyok az úr!

Bosszúm kitöltöm irgalmatlanul!

Igámat húzod, görnyedezve vonva!

Ha ez nem használ, van erdőmbe — somfa!

(Károly, Szécsényi balról be.)

MÁRTA (toporzékol).

Simon! (meglátja Károlyt, meghajol.)

Felséges úr . . .

NYOLCADIK JELENET.

Voltak, Károly. Szécsényi.

KÁROLY.

Köszöntelek.

Jó, hogy együtt talállok bennetek':

Mindkettőtökhöz vón' néhány szavam.

Te jól tudod, nagyasszony, hogy ma van

A nagy nap, amidőn nőmmé teszem,

Akit választott szívem és eszem.

Magyar királyné lesz! Illik talán,

Ha magyar nők szolgálnak oldalán.

Te léssz az egyik . . .

MÁRTA (meghajol, hálásan).

Felség, ó . . . e kegy . . .

KÁROLY.

Búcsuzz Simontól: Raguzába megy.

MÁRTA (megdöbbenve néz Károlyra).

KÁROLY.

Velencének rég fáj reá foga:

Most vaskezű kormányzó kell oda.

Simont választám.

MÁRTA (fölsikolt).

Ah!

KÁROLY.

Bár elszakadtok,
Remélem, hogy hűségben megmaradtok.
Nehéz az áldozat, de úgy kívánom.

NAGYMÁRTONI (meghajol).

Meglesz! — Fogadd hálám' dicső királyom.

MÁRTA (szorongva).

Elmégy Simon?

KÁROLY.

Holnap, nagyasszony.

MÁRTA.

Szent ég!

NAGYMÁRTONI.

Hát persze, hogy megyek. Már mért nem mennék!

MÁRTA (hozzásimul).

Itt hagysz?

NAGYMÁRTONI.

De itt ám! . . .

MÁRTA.

Elhagysz?

NAGYMÁRTONI.

El biz én! . . .

SZÉCSÉNYI (Károlyhoz),

Nézd, gyógyító sebet ütél szivén.

KÁROLY.

Ez rendbe' van. Jó gyógyszer, bár hamis . . .
 — Gondoljunk egyszer már magunkra is!
 Most jó a boldogságnak sorja rám:
 Közelg az óra, melyben szép arám
 Fényt, trónt veszít el, hogy vezért szeressen!
 Királyt áldoz, hogy királyné lehessen! . . .
 Nem is beszéltem véle még, habár
 Szívem a küzdést alig bírja már! . . .
 Szeretném átölelni s ajakára,
 Miként a puszta tiszta, szűz havára
 Ráhinti csókjait a kikelet:
 Rácsókolnám ajkára lelkemet! . . .
 Nem tart soká! Közelg az óra már:
 A fényes próba ím végére jár! . . .

MÁRTA (férjéhez reszkető hangon).

Való? Elmégy Simon oda?

NAGYMÁRTONI.

El én!

MÁRTA (síró hangon).

Ha ott léssz, többé nem nézel felém . . .

NAGYMÁRTONI (nagylelkűen).

No no. Azért szerethetjük mi egymást.
Tudod galambom : én egy mást, te egy mást.

MÁRTA.

Édes Simon, csak nem hagysz itt csúful ?

NAGYMÁRTONI (félre).

Hogy fél! Eseng . . . Puhul . . . hehe puhul!

(A bal előtérbe jön, Márta kezét tördelve követi. Károly Szécsényivel az ablakmélyedésben beszélget.)

KILENCEDIK JELENET.

Voltak ; Kóra, Pozdrovicky jobbról jönnek.

KÓRA (Pozdrovickyhoz).

Megesküdött, — mostan tagadja bár! —
Hogyha magáé lesz az ősi vár,
Úgy elvesz engem. Ime elnyeré
S nem is néz már menyasszonya felé!
Csak adja büszkén az előkelőt.

POZDROVICKY (hátra fordul).

Én megesküdtem ?

KÓRA.

Harminc év előtt.

POZDROVICKY.

Azt már befödte az idő moha!
 Rég volt, talán meg sem történt soha.
 A nagy idő s a felejtés, hugom,
 Együtt járnak karöltve az uton;
 Édes testvérek ők. Kell, hogy belássa!
 E szent igazság lesz vigasztalása.

KÓRA (kétségbeesve néz rá).

NAGYMÁRTONI (Mártához.)

Esküdj, hogy jó leszel!

MÁRTA.

Im' esküszöm,
 Hogy dolgaidhoz többé nincs közöm!

NAGYMÁRTONI.

S nem nyelvelsz többet?

MÁRTA.

Esküszöm, Simon!

NAGYMÁRTONI.

Meg hogy nem léssz, nem ülsz a nyakamon,
 S hogy nem settenkedsz ferjednek nyomába.

MÁRTA.

Megesküszöm, ha nem még Raguzába.

NAGYMÁRTONI.

Jó. Nem megyek, ha esküszöl előbb.

MÁRTA (esküre emeli kezét.)

Úgy adjon nékem Istenünk erőt
És boldogságot!

NAGYMÁRTONI.

Jól van. Szent a béke. (Kezet fog vele.)
Gondold meg: a botnak kettő a vége!
Még egyiket sem kóstolád meg, asszony,
De pórul jársz, ha egyszer megharagszom!

MÁRTA.

Egy csókot . . .

NAGYMÁRTONI (felfortyan).

Kezded már? Semmit se kérj!
Ha akarok, — kapsz. Én vagyok — a férj!

(Kidüllesztett mellel megy tovább.)

KÓRA (Pozdrovickyhoz.)

Azért ígérte, hogy el is felejtse?

POZDROVICKY.

Ha elfelejtem, csak nekem szerencse.

KÓRA.

Nem tartja meg szavát?

POZDROVICKY.

Nem én!

KÓRA.

No jó! Királynénknál bevádolom . . .

POZDROVICKY (ijedten).

Ohó!

KÓRA.

Hogy esküjét az úr . . .

POZDROVICKY (közbevág).

Az kéne még!

KÓRA.

Megszegte.

(Dühösen távozik jobbra.)

POZDROVICKY (homlokát törli).

Kóra! Ó . . . Szentséges ég! (Kóra után fut).

SZÉCSÉNYI (balra néz.)

Beatrice jön, király . . ,

KÁROLY.

Úgy menjetek.

(Szécsényi, Nagymártoni, Márta jobbra el.)

TIZEDIK JELENET.

Voltak, Beatrice, Mária, Lőrinc.

LŐRINC (Beatricehoz).

Helyben vagyunk. Ez im' a trónterem.

BEATRICE.

Úgy félek itt én, édes Istenem!

KÁROLY.

Mitől, te kis bohó?

BEATRICE (meglájta, boldogan fölsikolt),

Róbert, te vagy? (Feléje fut, ijedten megáll.)

KÁROLY.

Megdöbbensz? Mért? Szemednek fénye fagy,

Mig tárt karokkal várlak én arám!

Csókolni ajkad!

BEATRICE.

Most nem szabad ám!

KÁROLY.

Mikor szabad hát? Mondd te kis madár.

BEATRICE.

Ha visszaadja szavam' a király.

KÁROLY (kacag).

Addig nem várunk. (Átöleli, megcsókolja.)

MÁRIA, LŐRINC (az ablakmélyedésben beszélgetnek. Lőrinc beszéde alatt Mária csodálkozva néz koronkint Károlyra).

BEATRICE (kis szünet után).

Róbert, én úgy félek!...

KÁROLY.

Mitől retteghetnél, te tiszta lélek?

BEATRICE.

Károly királytól. Szívem félve reszket.
Ma egész éjjel hánytam a keresztet...

KÁROLY.

Csak nem?

BEATRICE.

Imádkozám a Szűzanyához:
Puhítaná meg a király szívét!
Félek, hogy nem bocsát meg és megátkoz...

KÁROLY.

Csak az féljen, ki bűnös és ki vét.

BEATRICE.

Szeretlek! Ezzel még nem vétkezem.
Ha vétkeznék, nem szeretnél te sem!

KÁROLY.

Te volnál bűnös? Inkább mondható
A Kárpát bércein a tiszta hó
Koromsötétnek, az ég feketének!
Ha te bűnös vagy, te hősárnyu lélek,
Úgy szentek mind, de mind a vétkesek
S gazemberek a becsületesek!

BEATRICE.

Jókedvű a király?

KÁROLY.

De mily vidám!

BEATRICE.

Jó ember?

KÁROLY (mosolyog).

Jó.

BEATRICE.

Akkor megérti tán
Kérésemet s nagylelkűn megbocsát,

Amért felejtém fényes trónusát
Róbert vezérért.

KÁROLY.

Biztos, megbocsát!

BEATRICE.

Óh, ha sziklából is van a szíve,
Ha én esengek, kell éreznie!

KÁROLY.

Érezni fog!

BEATRICE (keblére simul).

Erős leszek, — ne félj! —
Értem s te érted jó Róbert vezér!...

MÁRIA (Károlyra néz, Lőrinchez sűgva).

Ő a király?

LŐRINC (int neki, hogy hallgasson).

BEATRICE (Lőrincre és Máriára mutat).

Hogy ábrándoznak ott...

KÁROLY.

Csodálják a Dunát s a tar-fokot.
Te sem láttad még. Lépünk közelébb.
Bámulni fogsz. (Az ablakhoz lépnek.)

BEATRICE.

Ah . . . Istenem, de szép! . . .

MÁRIA.

Nézd a Dunát.

BEATRICE.

Csodálatos folyam!

Komor hullámon napsugár . . . Olyan,
Mint egy király gondszántott homloka,
Melyen ott ég a fényes korona.

KÁROLY.

Ott ég, igen, — amíg leszáll az éjjel
És hamvas árnyak ezrét hinti széjjel.

MÁRIA.

Erdőövezte bércek . . . isteni!
Az álom tud csak szebbet fösteni.

KÁROLY.

Igaztalan, szép Mária, mit mondtál.
Az álmok bűvölő ecsetje kontár!
Vagy kiesinyít, avagy nagyít.

BEATRICE.

Való.

Aki álmunkban nagy, mindenható,

A valóságban satnyán összetörpül,
 Amint kilép az álmvonta körből.
 — Károly királyról gyakran álmodoztam,
 S imádandónak tartám, ámde mostan
 Csalódva látom: mily bohó az álom!
 — Melletted a királyt csöppnek találom!

KÁROLY (mosolyogva).

Nem sokkal kisebb a királyom, mint én!
 Én is kicsiny vagyok tán, s ő is szintén.
 — Ha nagyról szó lehet, az csak te vagy,
 Mert az a nagy, aki lélekbe nagy!...

BEATRICE.

Azért a lélek, hogy lélek legyen...

MÁRIA (kinéz az ablakon).

Mezőn virágok, erdő a hegyen...
 Csodás tájék!

LŐRINC.

Ez semmi még arám!
 Sokkalta szebb az én szűkebb hazám:
 Erdély!

MÁRIA.

Lőrinc, ezentúl ott lakunk?

LŐRINC.

Igen. Bércormon áll erős lakunk.
Hódolnak néki erdők fenyvesi!
A homloka a felhőt verdesi!
Csodás a völgy, amelyre letekint;
Feléje vadvirágok ezre int;
Távol kincses kalászosok rengenek;
Közel titkos bűgású rengeteg.

MÁRIA.

Erdők zugása lesz az altatónk!

KÁROLY (Máriához).

Ez kell neked, úgy-e, szép álmodónk?

BEATRICE.

Csodás ország!

KÁROLY.

Királynéja lehetnél.

BEATRICE.

Róbert . . . Nem szólanál így, ha szeretnél.

KÁROLY.

Bohó! Csak tréfa volt.

(Kürtszó.)

Lőrinc, a jel!

Gyerünk!

BEATRICE.

Miért?

KÁROLY.

Jön a király.

Közel

A nagy perc.

BEATRICE.

Istenem!

LŐRINC.

Menjünk vezér. (Indul Károlylyal.)

BEATRICE.

Róbert, ne félj! Erős leszek. Ne félj!

KÁROLY (visszafordul mosolyogva).

Ne félt, nem félek. (Lőrínchez sűgva.)

Minden rendbe van?

LŐRINC.

Minden, királyom.

KÁROLY.

Ne felejtsd szavam!

Úgy tégy, amint parancsolám neked.

Vigyázz! Jól játszd fiú a szereped!

A boldogságod függ e percekben:

Arát szerzel magadnak, nem nekem!

Enyém már megvan! Érdemes reája,

Hogy szentnek tartsa magyarok királya!

LŐRINC.

Amint Károly Róbert királyt — hazája!

(Mindketten el.)

(Kürtszó.)

TIZENEGYEDIK JELENET.

*Voltak, Erzsébet, Malvin, udvarhölgyek,
Szécsényi.*

(Jobbról főurak, papok kisebb-nagyobb csoportokban izgatottan beszélgetve jönnek, térdet hajtanak Beatrice és Mária előtt. Nagymártoni és Márta jobbról, Pozdrovicky és Kóra balról. Apródok.)

KÓRA (Erzsébet felé siet).

Panaszt teszek! . . .

POZDROVICKY (eléje áll könyörögve).

Maradjon Kóra lelkem . . .

KÓRA.

Határozzon . . . Hamar! Nos? Elvesz engem?

POZDROVICKY (elhalóan).

El, el.

KÓRA (boldogan).

E szó mily üdvöt rejteget! . . .

Mennysország! látom már a fényedet!

POZDROVICKY (elkeseredve).

Pokol! im látom már az arcodat! . . .

(Az urak ezalatt átló-alakban állanak fel a színen, a hátsó jobb saroktól az első bal sarokig úgy, hogy eltakarják a trónt és a jobboldalon levő emelvénynyel állanak szemben. Szécsényi rendezkedik köztük.)

TÖBBEN.

Így álljunk?

SZÉCSÉNYI.

Így. Ez a parancsolat.

ERZSÉBET (Beatrice-szal, Malvinával, udvarhölgyekkel a színek közepén áll az emelvényen levő karosszékekkel szemben. Beatrice haját simogatja és jószágosan mosolyog).

Légy most szilárd s erős, szép gyermekem!
Egyetlen vágyam, óhajom nekem,
Hogy boldog légy azzal lelked szerint,
Kire szived szerelmesen tekint:
Róbert vezérrel . . . És te Máriám
Lőrinc vajdával . . .

(Sugva Malvinához.)

Nem is sejti ám,
Hogy Lőrinc a király . . .

MALVINA.

Pompás, remek!

ERZSÉBET.

Dicsőn megérlelt győzelmet nyerek.
Ez sikeres volt! Látod, Malvina:
Így kell az embernek számítnia!...
Mire való az ész, az éles elme?!...

MALVINA.

Való!... Mire való?

ERZSÉBET.

Hogy harcra kelve,
A diadalt dicsőn elősegítse.
Lám nélküle nem érnénk el mi mit se!

TIZENKETTEDIK JELENET.

Voltak, Érsek, Pagyi, Csetneki, Kakas.

ÉRSEK.

Vigyázzatok!

PAGYI.

Csak bizd ránk, szent atyám.

CSETNEKI.

Ez oszt' a jó király, fiúk!

KAKAS.

Az ám!

PAGYL.

Király? — A szíve is király...

CSETNEKI.

Bizony!

KAKAS.

Ma este még üdvéért jót iszom.

(Az urak közé állanak.)

(Harsonaszó.)

ERZSÉBET.

Jön a király... Beatrice, légy szilárd!

BEATRICE (könyörgő hangon).

Szűz Máriám, puhítsd meg a királyt!

NAGYMÁRTONI (az urak között).

Csitt. Csönd legyen, urak. Vigyázzatok.
Alázatosan térket hajtsatok.

(Harsonaszó.)

TIZENHARMADIK JELENET.

Voltak, Lőrinc, kíséret.

LŐRINC (az erdélyi vajdák díszöltönyében: kezében arany-
buzogány, fején kócsagtollas kalpag. Az urak meghajolnak előtte,
felmegy az emelvényre s leül a karosszékre).

BEATRICE (szemét lesütve egy oszlopnak támaszkodik).

ERZSÉBET (Malvinhoz, diadalmas tekintettel).

Győztem! . . .

SZÉCSÉNYI (Beatricehoz lép).

Királyom vár már trónusán.

(Kézen fogva az emelvény elé vezeti.)

BEATRICE (menésközben keresztet vet).

Szűz Máriám segíts! Ó, nézz le rám . . .

(A következők alatt folyton lesütött szemmel áll az emelvény
előtt.)

Felséges úr, kit milliók imádnak,
Lesz-e bocsánatod a gyöngé lánynak,
Egy nagy bűnösnek, aki mást szeret? !
Távol hazákban él fenkölt neved!
Jóság, igazság, bölcsesség jele . . .
Tiéd egy nép! Elégedj meg vele!
Alattvalóid szíve mind tied:
Ó, ne kívánjad azt az egy szívet,

Mely másért ég... Tiéd a milliók!...
 Elémbe festhetsz képet, csillogót:
 Nem kell a trónod. Ó, bocsáss meg érte!
 Szívem magát már másnak eligérte...
 A hangom reszket... Nem cseng ércesen...
 A szókat is oly félve tépdeselem.
 Ha rózsát vártál, s íme én helyette
 Tüskét szakítok, — ne vádolj érette:
 Másé a rózsza már, szívébe tűzte...
 Más nem maradt neked, csupán a tüske.
 Ha hangom reszket, nem az áldozat,
 Melyet a szívem most velem hozat,
 Hogy érte trónod kell felejtennem:
 Nem az okozza, hősi fejdelem!...
 Nincs oly nagy áldozat, mely csöpp ne lenne,
 Midőn ott él szívünk szent üdve benne!
 Nincs oly vakító trón, amely felérne
 A boldogsággal, nincs, ó nincs sehol!
 Nincs korona, amelynek büszke fénye
 Üdvöt hozhatna, ha a szív pokol!
 Nincs a királynak oly varázs-palástja,
 Mely lelkünk kinja ellen volna bástya!...
 Ha hangom reszket, annak, halld, oka
 A félelem, mely ime elfoga:
 Sikerül-e felmentést nyernie?
 És hogy van-e a királynak szíve?
 Mert nincs minden királynak szíve, bárha
 Van is, lesz is minden szívnek királya!

Szívemnek van királya — nem te vagy!
 Legyen szíved király, te hős, te nagy!
 Király azért vagy, hogy legyen szíved
 S azért a szív, hogy az legyen királyod!...
 Bocsáss meg ó, ha nem leszek tied...
 Bocsáss meg ó, ha üdvömet kívánod!...

ERZSÉBET (Máriát gyorsan Lőrinchez vezeti).

S hogy válaszod könnyebb legyen, ime
 Szíved arája áll eléd ide!
 Hadd tudja minden, hogy őt szereted!
 Neked adám!... Ő lesz a hitvesed!...
 Te néked szántam, — hallja minden ember, —
 Forró vágyammal, lelkeimmel, szívemmel!

LŐRINC.

Felséges asszonyom, köszöntelek.

BEATRICE (meghallva Lőrinc hangját, csodálkozva néz rá)

LŐRINC (az urakhoz).

Felhívlak im, tanúul bennetek'!...
 Hallottátok? Enyém vagy Máriám!...

MÁRIA.

A mese vége!

LŐRINC.

Még nincs vége ám! . . .

(Károly jön jobbról. Fején korona, vállán királyi palást. Főurak a királyi jelvényeket viszik utána; apródok felváltva magyar és Anjou-címereket. Felül a trónra. Abban a pillanatban az urak sora egyszerre megfordul a bal színfal irányában, jobbról testőrök állanak. Lőrinc lekapja fővegét és lejön az emelvényről.)

LŐRINC (Beatricehoz).

Te tévedsz, szép hercegnő . . . Istenemre,
 Királynak lenni nem vón' ellenemre
 S még sem vagyok az . . .

ERZSÉBET (megtántorodik).

Ah! Hogyan? Megállj!

LŐRINC.

Ha nem csalódom, ott ül a király!

(Arccal Károly felé térdre borul.)

BEATRICE (meglátva Károlyt felsikolt és feléje rohan).

Róbert! . . .

KÁROLY (eléje megy).

Beatrice! . . . Én arám, te szent!

(Átölelve tartják egymást.)

ERZSÉBET (Malvinhoz kétségbeesve).

Nem értem... Malvina... Szólj... Mit jelent?

MALVINA (hebegve).

Hogy nagy a baj, felséges asszonyom.

ERZSÉBET.

Végünk van!

MALVINA.

Végünk, én is gondolom...

ERZSÉBET (töprengve áll).

Hah... Mit tegyek?... Zajt ütnöm nem szabad.

Sokkal jobb, ha a királyné kacag,

Mint hogyha őt kacagják: Nevetek...

(Erőltetetten nevetve Károlyhoz, Beatricehoz, Máriához és Lőrinc-
hez lépve).

Együtt örvend a lelkem veletek...

Gondoltam... Sejtenem nem volt nehéz,

Hogy pajzán tréfa lészen az egész...

Mint hogyha semmit sem tudnék belőle,

Úgy tettetém — pedig sejtém előre...

KÁROLY.

Nem tréfa volt! — Tűzpróba, amelyen,

Erős lélekben, aki átmegyen!

Szent vagy Beatrice!...

BEATRICE (boldogan).

Károly . . . Istenem! . . .

A nagy királyt benned megismerem!

KÁROLY.

Aminthogy benned lelkem megtalálja

Királyát! . . .

MIND.

Éljen a király arája!

SZÉCSÉNYI (meglöki Nagymártonit).

Simon vitéz . . .

NAGYMÁRTONI.

Mi kell? . . .

SZÉCSÉNYI (ujjongva).

Hah, fogj meg engem,

Mert a bőrömből is kiugrom menten! . . .

(Összeölelkeznek).

MÁRIA (Lőrinchez, boldogan).

Most vége a mesének! . . .

LŐRINC.

Vége! Vége! (Károly felé)

Király, a hálám! . . .

KÁROLY.

Hagyj békén az égre!
Érsek, te rajtad most a sor. Előre.
Két pár megyen a boldog esketőre.

(Harangzúgás.)

(A menet megindul; Beatrice és Károly elé fiatal lányok virágot szórnak.)

KÓRA (Pozdrovickyhoz).

Mi is megyünk ám nemsokára.

POZDROVICKY (szívéhez kap).

Jaj! (Erzsébet elé borul).
Felséges asszonyom! . . .

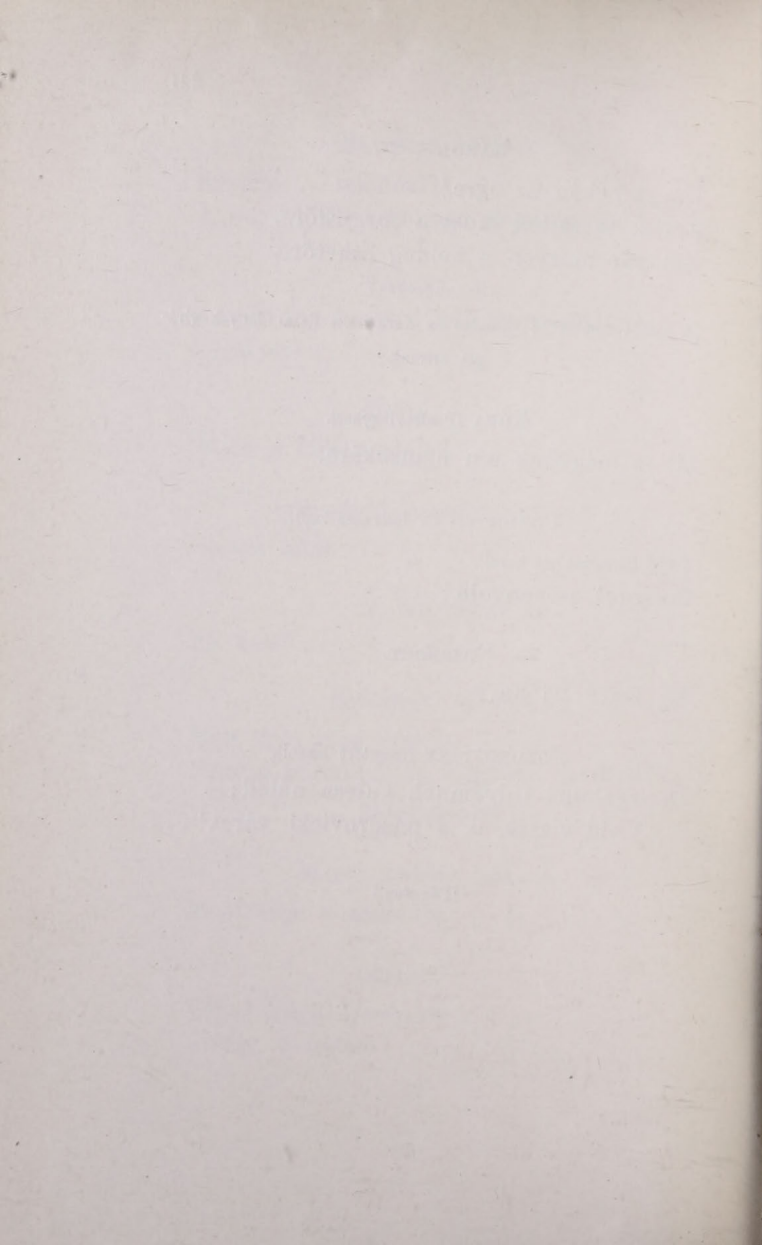
ERZSÉBET.

Mi kell? Mi baj?

POZDROVICKY (összetett kézzel).

Ó, irgalom! Üdvömnek kulcsa nálad:
— Vedd vissza, ó, a pozdrovicki várat! . . .

(Függöny.)

IV.

CHARITAS

TÖRTÉNETI SZOMORUJÁTÉK HÁROM FELVONÁSBAN

Irta

VÁRADI ANTAL

V.

ILONA KIRÁLYNÉ

TÖRTÉNETI DRÁMA HÁROM FELVONÁSBAN

Irta

ENDREI ZALÁN

VI.

IV. ISTVÁN

TÖRTÉNETI TRAGÉDIA ÖT FELVONÁSBAN

Irta

SOMLÓ SÁNDOR

VII.

SZENT MARGIT ASSZONY

SZOMORUJÁTÉK HÁROM FELVONÁSBAN

Irta

VÁRADI ANTAL

VIII.

A KIRÁLY ARÁJA

VERSEK VÍGJÁTÉK HÁROM FELVONÁSBAN

Irta

FÖLDES IMRE

IX.

A KIRÁLYNÉ

TRAGÉDIA HÁROM FELVONÁSBAN

Irta

FÖLDES IMRE

X.

DACZOS LELKEK

VERSEK VÍGJÁTÉK HÁROM FELVONÁSBAN

Irta

FÖLDES IMRE

★

Minden egyes kötetnek ára 2 korona.

Megvásárolhatók:

a Magyar Tudományos Akadémia könyvkiadó
irodájában

(Budapest, V. Akadémia-utca 2. sz.)